

บทที่ 4

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทย

ในขณะที่หลาย ๆ ประเทศได้ยอมรับมานานแล้วถึงความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม หรือความบกพร่องของสภาพพยานหลักฐานในคดีซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งความผิดพลาดและความบกพร่องดังกล่าว ส่งผลทำให้จำเลยผู้บริสุทธิ์ต้องได้รับโทษ และเห็นว่าความผิดพลาดที่ปรากฏขึ้นแก่ตัวจำเลยผู้บริสุทธิ์หากไม่ได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง ก็จะทำให้ศรัทธาและความเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อวงการยุติธรรมเสื่อมคลายไปได้ ในต่างประเทศจึงยอมให้มีการรื้อฟื้นคดีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้ โดยได้กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาถึงที่ใดกล่าวมาแล้วในบทที่ 3

สำหรับประเทศไทย แต่เดิมหาได้มีบทบัญญัติให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไม่ ไม่ว่าจะได้บัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาหรือกฎหมายพิเศษอื่นใด จึงไม่มีช่องทางที่จำเลยผู้บริสุทธิ์จะได้รับความยุติธรรมอย่างแท้จริงได้ นอกจากการขอพระราชทานอภัยโทษแก่ตนของการอภัยโทษหาได้ทำให้ความผิดถูกลบล้างไปแต่ประการใดไม่ และตามสถิติของทางราชการ ผู้ได้รับการอภัยโทษก็มีจำนวนไม่มากนัก ส่วนการออกกฎหมายนิรโทษกรรมก็พิจารณาให้เฉพาะแต่การกระทำ ความผิดที่เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ซึ่งไม่เคยปรากฏว่ารัฐได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่จำเลยผู้บริสุทธิ์เป็นการเฉพาะตัวแม้แต่รายเดียว¹ ส่วนการออกกฎหมายล้างมลทินมักจะกระทำในโอกาสสำคัญของบ้านเมือง และผู้ที่ได้รับการล้างมลทินจะต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเงื่อนไขของกฎหมาย ซึ่งมาตรการเหล่านี้แม้จะมีผลเป็นการแก้ไข หรือลบล้างคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้วก็ตาม แต่มาตรการเหล่านี้มิได้

¹ ปรากฏ บุนนาค, ชะตากรรมของจำเลยผู้บริสุทธิ์, หน้า 67.

มีไว้เพื่อนำมาใช้แก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมได้อย่างตรงเป้าหมาย
 จำเลยผู้บริสุทธิ์จึงไม่ได้รับการแก้ไขให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมได้อย่างสมบูรณ์

แนวความคิดที่จะให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในประเทศไทย
 ได้เกิดขึ้นจากการสัมมนาทางวิชาการของนักกฎหมายแห่งประเทศไทยครั้งที่ 1 ระหว่าง
 วันที่ 16 - 18 มกราคม 2513 เรื่อง "บทบาทของนักกฎหมายในสังคมปัจจุบัน" ได้
 มีข้อยุติในการสัมมนาของนักกฎหมายทุกสาขา ข้อยุติหนึ่งที่สำคัญก็คือ "ขอให้แก้ไขประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้จำเลยในคดีอาญาที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษและคดีถึงที่
 สุดแล้ว ได้มีโอกาสร้องต่อศาลขอให้พิจารณาคดีใหม่ หากมีหลักฐานแสดงใหม่ได้ว่า ตน
 เป็นผู้บริสุทธิ์ทำนองเดียวกับในต่างประเทศ"¹ และในการสัมมนานักกฎหมายแห่งประเทศไทย
 ครั้งที่ 2 เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2517 ก็ได้มีข้อยุติดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง² จนในที่สุด
 ได้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
 2517 มาตรา 36 ซึ่งบัญญัติว่า

"บุคคลใดต้องรับโทษทางอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หากปรากฏตามคำ
 พิพากษาของศาลที่รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลังว่า บุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความ
 ผิด ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและได้รับบรรเทาสิทธิที่เสียไป เพราะผลแห่งคำ
 พิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ"

อย่างไรก็ตามกฎหมายที่จะบัญญัติถึงเงื่อนไขและวิธีการที่จะรื้อฟื้นคดีอาญา
 ขึ้นพิจารณาใหม่ มิได้นำออกมาใช้ จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง มีผลให้
 รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2517 ถูกยกเลิกไป

ในปัจจุบันสิทธิในการขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ได้รับการยอมรับ
 ระบุเช่นเดิมโดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61.

² มารุต มุนาคน, การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่, หน้า 7

ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันในมาตรา 30 ซึ่งมีสาระสำคัญเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในครั้งแรก กฎหมายที่บัญญัติถึงเงื่อนไขและวิธีการที่จะรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ หาได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาตั้งแต่ในต่างประเทศไม่ แต่ได้บัญญัติเป็นกฎหมายพิเศษซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 เมษายน 2526 มีบทบัญญัติทั้งสิ้น 21 มาตรา ซึ่งก่อนที่พระราชบัญญัติฉบับนี้จะได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาประเด็นในเรื่องเหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้มีการกล่าวถึงมากที่สุด ในคณะกรรมการพิจารณากฎหมายของรัฐสภา เพราะเห็นว่าเกรงกันว่าจำเลยซึ่งร่ำรวยอาจดำเนินการให้พยานกลับคำให้การ และจ้างคนอื่นรับโทษแทน ซึ่งเป็นช่องทางให้จำเลยที่ไม่สุจริตชวนชวายหาช่องทางให้ตนเองหลุดพ้นจากโทษตามคำพิพากษาได้ และนับตั้งแต่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับตามกฎหมายจนถึงสิ้นปี พ.ศ. 2526 มีคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นต่อศาลอาญารวม 29 เรื่อง แต่ศาลตรวจคำร้องแล้วสั่งไม่รับไว้พิจารณาทั้งหมด เพราะคำร้องไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามกฎหมาย¹ และในรอบหกเดือนแรกของปี พ.ศ. 2527 มีคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นต่อศาลอาญาจำนวน 6 เรื่อง แต่ศาลตรวจคำร้องแล้วสั่งไม่รับไว้พิจารณาจำนวน 5 เรื่อง เพราะคำร้องไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามกฎหมาย คงรับไว้พิจารณาเพียง 1 เรื่อง² ส่วนที่ศาลอาญาชนบรียังไม่เคยมีการรับคดีรื้อฟื้นไว้พิจารณาเลย เพราะคำร้องไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามกฎหมาย³ เช่นเดียวกับในต่างจังหวัด ศาลได้ยกคำร้องเช่นเดียวกันเพราะไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของกฎหมาย⁴ ดังนั้น ในบทนี้จะ

¹ ศาลอาญา กระทรวงยุติธรรม, "ชาวศาลอาญา ฉบับที่ 1 วันที่ 6 มกราคม 2527", หน้า 2.

² สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม, "ชาวยุติธรรม ฉบับที่ 7 กรกฎาคม 2527", หน้า 23.

³ สัมภาษณ์ ประทีป ชุ่มวิณะ, อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาชนบรี, 27 มกราคม 2528

⁴ สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์, วันอาทิตย์ที่ 11 มีนาคม 2527, หน้า 7.

ได้ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทย
ในแง่ของการสารบัญญัติ และวิธีสบัญญัติ เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ
เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาใช้ในกฎหมายไทยต่อไป

1. คดีที่จะขอให้รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่

ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526
มาตรา 5 กำหนดว่าคดีที่จะขอให้รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่จะต้องเป็นคดีอาญาที่ศาลได้มี
คำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลต้องรับโทษอาญา โดยจะเป็นคดีอาญาที่พิพากษาโดยศาล
ตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เช่น ศาลแขวง ศาลอาญา ศาลอาญาธนบุรี
ศาลจังหวัด ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา หรือศาลตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลคดีเด็ก
และเยาวชน หรือศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลทหารก็ได้ แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงคดี
การเมืองซึ่งได้แก่ กรณีผู้ที่ถูกคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติให้ถูกลงโทษทางอาญาโดยมิได้
ผ่านการพิจารณาของศาล หรือผู้ที่ถูกลงโทษทางอาญาตามคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิรูป
การปกครองแผ่นดินเช่นเดียวกัน เพราะแม้จะถูกลงโทษทางอาญาแต่มิใช่เป็นการถูก
ลงโทษโดยคำพิพากษาของศาล¹

¹ ผู้เขียนเห็นว่า หากจะมีการแก้ไขพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้น
พิจารณาใหม่ในโอกาสต่อไป ควรจะให้สิทธิแก่ผู้ถูกคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติหรือคณะ
ปฏิรูปการปกครองแผ่นดินที่ให้ต้องโทษทางอาญาโดยมิได้ผ่านการพิจารณาของศาล ให้
มีโอกาสขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เพราะบุคคลดังกล่าวเมื่อถูกคำสั่งให้ลงโทษ
ก็ต้องสูญเสียอิสรภาพ สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและทรัพย์สิน เช่นเดียวกับผู้ต้องคำพิพากษา
ให้ลงโทษเหมือนกัน แต่บุคคลดังกล่าวกลับได้รับเคราะห์กรรมยิ่งกว่าจำเลยในคดีอาญา
หลายเท่าตัว เพราะการใช้ดุลพินิจลงโทษของผู้มีอำนาจนั้นมิได้ผ่านขั้นตอนของกระบวนการ
ยุติธรรมแต่อย่างใด การใช้ดุลพินิจลงโทษจะเป็นไปอย่างรวบรัดและฟังข้อเท็จจริง
ข้างเดียว โดยผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยจะไม่มีโอกาสฟังคำพยานหรือซักค้านพยานที่
ให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อเขาได้เลย ดังนั้น ควรจะให้สิทธิแก่บุคคลดังกล่าวขอรื้อฟื้นคดีอาญา
ขึ้นพิจารณาใหม่ได้ด้วย

นอกจากนั้น คดีที่จะขอให้ออ้อนขึ้นพิจารณาใหม่ สามารถกระทำได้ไม่ว่า คดีเดิมซึ่งถึงที่สุดแล้วนั้น จำเลยต้องคำพิพากษาลงโทษอย่างหนึ่งอย่างใดก็ตาม กล่าวคือ โทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ไม่ว่าจะเป็โทษประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ หรือริบทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใด และจะต้องได้มีการบังคับโทษตามคำพิพากษาแล้ว จึงจะขอให้ออ้อนขึ้นพิจารณาใหม่ได้ แต่ถ้คดีเดิมมิได้มีการลงโทษเนื่องจากกรณี มีเหตุยกเว้นโทษ หรือมีการรอกการลงโทษ เช่นนี้จะขอให้ออ้อนขึ้นพิจารณาใหม่ไม่ได้

เนื่องจากคดีที่จะขอให้ออ้อนขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทย จะต้องเป็น คดีอาญาที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลต้องรับโทษอาญาจึงจะขอให้ออ้อนขึ้นพิจารณาใหม่ได้ การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้โดยไม่รวมถึงกรณีศาลพิพากษาว่าจำเลย มีความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษ เพราะมีเหตุยกเว้นโทษตามกฎหมาย จะมีความเหมาะสมหรือไม่

ปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนขอเทียบเคียงกับประเทศฝรั่งเศส ซึ่งวางหลักคดีที่จะขอให้ออ้อนขึ้นพิจารณาใหม่จะต้องเป็นคดีที่มีคำพิพากษาคัดสินให้ลงโทษทางอาญา (จำเลยมีความผิด) นอกจากนั้นศาลฎีกาฝรั่งเศส เคยวินิจฉัยไว้ว่าคดีที่ศาลยกฟ้องเพราะ จำเลยมีเหตุตามกฎหมายที่จะไม่ต้องรับโทษนั้น ก็อาจขอให้ออ้อนขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เพราะจำเลยชอบที่จะขอให้ลดล้างผลของคำพิพากษาที่วินิจฉัยว่าเขาได้กระทำความผิดทั้งในแง่กฎหมายและทางด้านจิตใจ (Crim. 28 nov. 1876) เพราะฉะนั้นตาม แนวทางของประเทศฝรั่งเศส คดีที่ศาลมีคำพิพากษาแสดงว่าจำเลยได้กระทำความผิดไม่ว่าจำเลยจะถูกลงโทษหรือไม่ก็ตาม เป็นคดีที่ขอให้ออ้อนขึ้นพิจารณาใหม่ได้

ผู้เขียนเห็นว่า แม้ว่าตามบทบัญญัติของกฎหมายไทยในปัจจุบัน คดีที่จะขอให้ออ้อนขึ้นพิจารณาใหม่จะไม่รวมถึงกรณีที่จำเลยต้องคำพิพากษาว่ามีความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษเนื่องจากมีเหตุยกเว้นโทษก็ตาม แต่ควรจะนำแนวทางของประเทศฝรั่งเศส มาใช้ในการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมาย โดยขยายขอบเขตให้ครอบคลุมถึงกรณีที่จำเลยไม่ต้องรับโทษเนื่องจากมีเหตุยกเว้นโทษตามกฎหมายด้วย เพราะคำพิพากษาในลักษณะ เช่นนี้เป็น การแสดงว่าจำเลยได้กระทำความผิด จึงควรที่จะเปิดโอกาสให้แก่จำเลย ในการที่พิสูจน์ให้สาธารณชนเห็นว่าตนเองไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นการ

ผลกลางผลของคำพิพากษาที่แสดงว่า เขาเป็นผู้กระทำความผิดทั้งในแง่กฎหมายและทาง
 คานจิตใจ

ปัญหาที่น่าพิจารณาคือ ถ้าจำเลยหรือผู้กระทำความผิดได้รับการ
 อภัยโทษ การนิรโทษกรรมหรือการล้างมลทินไปแล้ว จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณา
 ใหม่ได้หรือไม่

ผู้เขียนเห็นว่า ในกรณีที่อยู่ต้องโทษตามคำพิพากษาได้รับการอภัยโทษ
 ไม่ว่าจะเป็นการได้รับยกเว้นโทษทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ตาม ผู้ได้รับการอภัยโทษก็
 ยังมีสิทธิที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เพราะผลของการอภัยโทษมีผลเพียง
 เป็นการละเว้นโทษไม่บังคับโทษตามคำพิพากษาต่อไปเท่านั้น แต่คำพิพากษาให้ลงโทษ
 ยังคงอยู่ ดังนั้นเมื่อผู้ได้รับการอภัยโทษเคยต้องโทษตามคำพิพากษามาแล้วและนอกจาก
 นั้นพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ไม่ได้มีบทบัญญัติห้าม
 ไว้ว่าในกรณีที่มีการอภัยโทษแล้ว จะขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ไม่ได้ จึงไม่ตัดสิทธิผู้
 ที่ได้รับการอภัยโทษที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้อีก ในการที่จะพิสูจน์ว่า
 ตนเองไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด และขอคำทดแทนตลอดจนสิทธิที่สูญเสียไปเนื่อง
 จากผลของคำพิพากษาให้ลงโทษ

ส่วนกรณีที่มีการนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำความผิดไปแล้ว จะต้องพิจารณา
 ว่าได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมเมื่อใด เพราะคดีที่จะขอรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ จะต้อง
 เป็นคดีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ ดังนั้น ถ้ามีการออกกฎหมายนิรโทษกรรมก่อนที่จะ
 มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ผู้ได้รับการนิรโทษกรรมในกรณีเช่นนี้จะขอรื้อฟื้นคดี
 อาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไม่ได้ แต่ถ้าได้มีการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดต่อศาล และศาลได้
 มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลนั้นรับโทษอาญาแล้ว ผู้ได้รับการนิรโทษกรรมในกรณีเช่นนี้
 มีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เพราะพระราชบัญญัติการรื้อฟื้น
 คดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ไม่ได้มีบทบัญญัติห้ามไว้ว่าในกรณีที่มีการนิรโทษ
 กรรมแล้ว จะขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ไม่ได้ แม้ว่าผลของการนิรโทษกรรมจะถือว่า
 การกระทำของบุคคลนั้นไม่เป็นความผิดตามกฎหมายแล้วก็ตาม ก็เป็นเรื่องของประโยชน์
 ที่ผู้ได้รับการนิรโทษกรรมได้รับจากมาตรการนั้นเท่านั้น จึงไม่ได้ตัดสิทธิผู้ได้รับการ

นิรโทษกรรมที่จะพิสูจน์ให้บุคคลทั่วไปเห็นว่า ตนเองไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดตาม คำพิพากษาที่ถึงที่สุดนั้น และมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทน หรือขอคืนสิทธิที่เสียไปตาม เงื่อนไขของกฎหมาย หากศาลพิพากษาว่า ผู้ได้รับการนิรโทษกรรมไม่ได้กระทำ ความผิด

สำหรับกรณีที่อยู่ของโทษตามคำพิพากษาได้รับการล้างมลทินไปแล้ว มี ลักษณะท่านองเกี่ยวกับการนิรโทษกรรม กล่าวคือ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญา ขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ไม่ได้มีบทบัญญัติห้ามไว้ว่า ในกรณีที่มีการล้างมลทินแล้ว จะขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ไม่ได้ แม้ว่าผลของการล้างมลทินจะถือว่า ผู้ได้รับการ ล้างมลทินไม่เคยกระทำความผิด หรือถูกลงโทษมาก่อนก็ตาม ก็เป็นเรื่องของประโยชน์ ที่ผู้ได้รับการล้างมลทินได้รับจากมาตรการนั้นเท่านั้น ดังนั้น หากผู้ได้รับการล้างมลทิน เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้รับโทษอาญาแล้ว ย่อมไม่ตัดสิทธิผู้ได้รับการล้างมลทินที่ จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เพื่อพิสูจน์ให้บุคคลทั่วไปเห็นว่าตนเองไม่ได้เป็น ผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษาที่ถึงที่สุดนั้น และมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนหรือขอคืน สิทธิที่เสียไปตามเงื่อนไขของกฎหมายหากศาลพิพากษาว่า ผู้ได้รับการล้างมลทินไม่ได้ กระทำความผิด

หลักการที่กำหนดให้คดีที่จะรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่จะต้องเป็นคดีอาญาที่ศาล ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วนั้น ในกฎหมายรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ของต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายต่างก็กำหนดไว้เช่นเดียวกัน เช่น ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไต้หวัน เป็นต้น ส่วน ประเทศสหรัฐอเมริกาให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุด หรือไม่ก็ตาม แต่ในกรณีที่คดีนั้นถึงที่สุดแล้ว ยอมให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ได้เฉพาะแต่ในกรณีที่ค้นพบพยานหลักฐานใหม่ และจะต้องกระทำภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วเท่านั้น

2. เหตุที่จะขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า เหตุที่จะขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เป็นเงื่อนไขสำคัญในการขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ เพราะหากกำหนดเหตุที่จะขอ

รื้อฟื้นคดีไว้มากเกินไปหรือไม่รัดกุมแล้ว จะทำให้มีการขอรื้อฟื้นคดีได้โดยง่าย ซึ่งจะ
มีผลกระทบต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาในคดีซึ่งถึงที่สุดแล้วและยังเปิดโอกาส
ให้จำเลยที่ไม่สุจริตหาช่องทางให้ตนเองหลุดพ้นจากการถูกลงโทษตามคำพิพากษาได้

ในการประชุมคณะกรรมาธิการร่างพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้น
พิจารณาใหม่ของรัฐสภา ที่ประชุมต่างมีความเห็นว่า คดีที่ศาลพิจารณาดำเนินการถึงสามศาลเป็น
คดีที่ถึงที่สุดแล้วและเป็นอันยุติ พระราชบัญญัติดังกล่าวยังให้อำนาจรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณา
ใหม่ได้อีกจะเป็นการไม่จบสิ้น ทำให้เกิดความยุ่งยาก มีการขอรื้อฟื้นคดีไต่อยู่เรื่อย
แต่มีความจำเป็นที่จะต้องออกกฎหมายเพื่อเหตุผลทางการเมือง เพื่อให้รับกับบทบัญญัติ
ของรัฐธรรมนูญตามมาตรา 30 แต่ควรจำกัดให้กระทำไต่ยาก โดยการกำหนดเหตุ
หรือเงื่อนไขในการขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ให้รัดกุม

เหตุที่จะขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทย (มาตรา 5)
จะต้องปรากฏกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ

1. พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น
ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จ หรือไม่
ถูกต้องตรงกับความจริง

2. พยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็น
หลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่า
เป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือ

3. มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบใน
คดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้
กระทำความผิด

สำหรับเหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในข้อ 1 และข้อ 2 นั้น
จะต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานบุคคลหรือพยาน
หลักฐานอื่นซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น เป็นเท็จหรือเป็น

พยานหลักฐานปลอมหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง มารองรับเสียก่อนถึงจะขอเรียกคืนคดีโดยอาศัยเหตุดังกล่าวได้จึงเป็นเงื่อนไขที่จำกัดและรัดกุม เพราะมีฉะนั้นแล้วหากไม่กำหนดให้มีคำพิพากษาถึงที่สุดใ้ในภายหลังแสดงว่าพยานบุคคลหรือพยานหลักฐานอื่นเป็นเท็จ ปลอม หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงมารองรับแล้ว ก็อาจจะขอเรียกคืนคดีได้โดยง่าย ทำให้เกิดข้อเสียซึ่งที่ใดกล่าวไว้แล้ว นอกจากนั้นยังทำให้เกิดภาระและความยุ่งยากแก่ศาลไม่รู้จักจบสิ้น

หลักการที่กำหนดให้มีคำพิพากษามารองรับในภายหลังก่อนที่จะขอเรียกคืนคดีได้นั้นในประเทศฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่น ก็ได้กำหนดไว้เช่นกัน กล่าวคือ ในประเทศฝรั่งเศสกำหนดว่าหลังจากที่มีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลยแล้ว พยานคนใดคนหนึ่งที่ได้ให้การในคดีเป็นผลร้ายแก่จำเลยได้ถูกศาลพิพากษาลงโทษฐานเบิกความเท็จ (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 622 - 3) ส่วนในประเทศญี่ปุ่นกำหนดว่า เมื่อคำพิพากษาเดิมได้ตัดสินโดยอาศัยพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ คำให้การของพยาน ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งต่อมาได้รับการพิสูจน์ในภายหลังโดยคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือถูกเปลี่ยนแปลงหรือเป็นคำให้การ คำเบิกความที่เป็นเท็จ (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 435 (1) และ (2))

เนื่องจากการขอเรียกคืนคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในกรณีที่พยานบุคคลเบิกความเท็จหรือพยานหลักฐานอื่นเป็นพยานหลักฐานปลอม หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง จะต้องมีความพิพากษาถึงที่สุดมารองรับเสียก่อนว่าคำเบิกความของพยานบุคคลเป็นเท็จ หรือเป็นพยานหลักฐานปลอม หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง ซึ่งเป็นข้อจำกัดและมีความรัดกุมมากซึ่งไม่อาจขอเรียกคืนคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยอาศัยเหตุดังกล่าวได้โดยง่าย ดังนั้นจึงอาจทำให้มีการอ้างกรณีที่มี "พยานหลักฐานใหม่" (ตามมาตรา 5 (3)) เป็นส่วนใหญ่ ผู้เขียนจึงขอแยกพิจารณาเหตุที่จะขอเรียกคืนคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในกรณีที่พยานหลักฐานใหม่ ออกเป็น 2 กรณีคือ

- ก. ปัญหาของคำว่า พยานหลักฐานใหม่
- ข. ผลของพยานหลักฐานใหม่ในการขอเรียกคืนคดี

ก. ปัญหาของคำว่า พยานหลักฐานใหม่

คำว่า "พยานหลักฐานใหม่" เท่าที่ตรวจสอบตามกฎหมายไทย มีบัญญัติไว้อยู่ที่เดียวในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 147¹ และยังไม่ปรากฏมีคำพิพากษาฎีกาวางบรรทัดฐานหลักเกณฑ์ของกรณี "พยานหลักฐานใหม่" ไว้แต่อย่างใด แม้คำว่าพยานหลักฐานใหม่ตามมาตรา 147 จะมีวัตถุประสงค์ต่างกับคำว่าพยานหลักฐานใหม่ตามมาตรา 5 (3) ของพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ก็ตาม แต่ก็ควรจะหยิบยกขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางเทียบเคียงในการพิจารณาปัญหาของคำว่าพยานหลักฐานใหม่ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526

นักนิติศาสตร์บางท่าน² ได้บรรยายอธิบายสิ่งที่จะถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ไว้ว่าสิ่งที่ปรากฏขึ้นมาใหม่นั้นจะต้องเป็นพยานหลักฐานซึ่งหมายถึง พยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุแล้วแต่กรณี หากสิ่งที่ปรากฏขึ้นเป็นเพราะความบกพร่องในวิธีพิจารณา เช่น การสอบสวนทำโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย การแก้ไขใหม่ให้ถูกต้อง หรือใคร่ในภายหลังยอมไม่ถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่

นอกจากนั้นพยานหลักฐานที่ปรากฏจะต้องเป็นพยานหลักฐานใหม่ สำหรับกรณีตามมาตรา 147 ซึ่งเป็นเรื่องการสอบสวนนั้น จะต้องปรากฏว่าไม่สามารถรวบรวมหรือหาได้ในขณะทำการสอบสวน เช่น ในคดีฆ่าคนตาย ขณะที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวน คงมีพยานบุคคลเป็นประจักษ์พยานเพียงคนเดียว แม้ว่าเจ้าพนักงานสอบสวนจะได้สืบสวนสอบสวนจนเต็มความสามารถแล้ว ก็ไม่ปรากฏว่ามีผู้ใคร่เห็นอีก

¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 147 บัญญัติว่า "เมื่อมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว ห้ามมิให้มีการสอบสวนเกี่ยวกับบุคคลนั้นในเรื่องเดียวกันนั้นอีก เว้นแต่จะได้พยานหลักฐานใหม่ อันสำคัญแก่คดีซึ่งจะทำให้ศาลลงโทษผู้ต้องหา นั้นได้"

²คณิง ฉาไชย, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศิรณสาร, 2521), หน้า 330 - 332.

ต่อมาภายหลังจากที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว มีบุคคลอีกสองคนปรากฏตัวต่อพนักงานสอบสวนว่า เป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ดังกล่าวแต่ตัวไม่อยู่เพราะเดินทางไปต่างประเทศ ดังนั้นน่าจะถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่

แต่ถ้าพยานหลักฐานทั้งหมดปรากฏแก่พนักงานสอบสวนในขณะที่ทำการสอบสวนแต่เดิมแล้ว หรืออยู่ในวิสัยที่จะรวบรวมพยานหลักฐานได้แล้ว แต่ไม่รวบรวมจนถึงที่สุด หากต่อมาพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว พยานหลักฐานที่เหลืออยู่หรือที่ควรรวบรวมไว้แต่เดิมไม่ถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ ตัวอย่างเช่น ในคดีฆ่าคนตาย มีประจักษ์พยานรู้เห็น 4 คน แต่พนักงานสอบสวนนำตัวมาสอบสวนเป็นพยานเพียงสองคนโดยเห็นว่าเพียงพอแล้ว ถ้าต่อมาพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว ดังนั้นพยานที่เหลืออีกสองคนไม่ถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ หรือในคดีฆ่าคนตาย เจ้าพนักงานเก็บมิดที่ช่วยผู้ตายได้ในที่เกิดเหตุ มีพยานบุคคลหลายคนยืนยันว่ามีคนของกลางเป็นของผู้ต้องหา แต่พนักงานอัยการไม่ฟ้องเพราะไม่เชื่อว่าเป็นของผู้ต้องหา ดังนั้นแม้ต่อมาพนักงานสอบสวนจะส่งมิดของกลางไปพิสูจน์ลายนิ้วมือว่า เป็นลายนิ้วมือของผู้ต้องหาก็ตาม ก็ไม่ถือว่าเป็นผลการพิสูจน์ลายนิ้วมือเป็นพยานหลักฐานใหม่ เพราะพนักงานสอบสวนอยู่ในฐานะที่จะทำการพิสูจน์ลายนิ้วมือไต่ถามแล้วในขณะที่ทำการสอบสวนแต่ต้น

ในการประชุมวิชาการ ของกรมอัยการครั้งที่ 25 เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2509 ณ กรมอัยการ ที่ประชุมได้หยิบยกปัญหาเรื่อง พยานหลักฐานใหม่ขึ้นพิจารณา ที่ประชุมส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ที่จะถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่จะต้องไม่ใช่พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลเดิม และถ้าพยานหลักฐานทั้งสามชนิดได้มีอยู่แล้วในขณะที่ทำการสอบสวน พนักงานสอบสวนก็มีหน้าที่ต้องสอบสวนให้หมดสิ้น การสอบสวนพยานดังกล่าวในภายหลังจะถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ไม่ได้ ความเห็นส่วนใหญ่ข้างต้นได้มีผู้ไม่เห็นด้วยบางท่านโดยเห็นว่าพยานหลักฐานใหม่นั้นต้องไม่ใช่พยานหลักฐานเดิมที่สอบสวนไว้แล้ว แต่ถ้าพนักงานสอบสวนมิได้สอบสวนพยานนั้นแม้จะมีพยานหลักฐานนั้นอยู่ด้วย ก็ไม่น่าจะถือว่าเป็นพยานหลักฐานเดิม เช่น มีพยานอยู่ในที่เกิดเหตุหลายคน แต่พนักงานสอบสวนได้สอบสวนเพียงบางคน คนที่ยังมิได้สอบสวนถ้าได้มีการสอบสวนในภายหลังเมื่อได้มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว ก็น่าจะถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ได้

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างที่นำข้อความกรณีพยานหลักฐานใหม่ตามมาตรา 147 ซึ่งเป็นคำชี้ขาดของอธิบดีกรมอัยการ ซึ่งมีข้อเท็จจริงโดยย่อดังนี้

พนักงานป่าไม้ได้จับผู้ต้องหาหมาค่าเป็นคดีฐานมีไม้สักแปรรูปโดยมิได้รับอนุญาตและได้ส่งไม้ของกลางให้ผู้เชี่ยวชาญพิสูจน์แล้ว แต่ยังไม่ทราบผลการพิสูจน์ ในชั้นสอบสวนผู้ต้องหาให้การว่าได้ซื้อไม้ดังกล่าวโดยมิได้เสียเงินและเป็นไม้ที่ซื้อมาจากองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ พนักงานสอบสวนเห็นว่าผู้ต้องหาได้ซื้อไม้ของกลางโดยชอบ เสนอความเห็นส่งไม้ฟ้องต่อพนักงานอัยการโดยมิได้รอผลการตรวจพิสูจน์ไม้ของกลาง จนพนักงานอัยการส่งไม้ฟ้องผู้ต้องหาโดยเห็นว่าผู้ต้องหาซื้อไม้ของกลางจากผู้ขายโดยชอบไม่มีความผิด ผู้ว่าราชการจังหวัดไม่มีความเห็นแย้ง และพนักงานอัยการได้แจ้งคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแก่ผู้ต้องหาแล้วต่อมาพนักงานป่าไม้ได้ส่งผลการพิสูจน์ของกลางว่าไม้ดังกล่าวเป็นไม้แปรรูป ผู้ต้องหาไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ และเห็นว่าผลการพิสูจน์เป็นพยานหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 147 อธิบดีกรมอัยการวินิจฉัยว่าการสอบสวนเดิมได้ปรากฏในคำให้การของพนักงานป่าไม้ผู้จับว่าได้ส่งไม้ของกลางไปให้ผู้เชี่ยวชาญของศาลพิสูจน์แล้ว ผลการพิสูจน์จะส่งเพิ่มเติมมาภายหลังจึงเป็นเรื่องที่ปรากฏหลักฐานอยู่แล้ว แต่พนักงานสอบสวนมิได้รอทั้งผลการพิสูจน์ไม้ของกลาง รายงานการพิสูจน์ไม้ของกลางที่ส่งเพิ่มเติมจึงถือไม่ได้ว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ตามมาตรา 147¹

เท่าที่กล่าวมาข้างต้น พอจะเห็นแนวทางของกรณีที่เป็นพยานหลักฐานใหม่ (ตามมาตรา 147) ได้ว่าน่าจะเป็นกรณีที่มิได้มีพยานหลักฐานนั้นอยู่ก่อนในขณะนั้น หากมีพยานหลักฐานนั้นอยู่ก่อนแล้ว แต่ไม่นำมาจึงถือไม่ได้ว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ เว้นแต่

¹ กรมอัยการ, "พยานหลักฐานใหม่," อัยการนิเทศ, เล่ม 35 ฉบับที่ 1 - 2

ไม่รู้ว่ามีการพยานหลักฐานดังกล่าวในขณะนั้น ก็อาจถือได้ว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่

สำหรับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ โดยอ้างเหตุว่ามีพยานหลักฐานใหม่ นั่นปัญหาอยู่ตรงจุดที่ว่า พยานหลักฐานนั้นจะต้องปรากฏหรือมีอยู่ในเวลาใดจึงจะถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่

ในประเทศฝรั่งเศส กรณีข้อเท็จจริงใหม่ (ซึ่งอาจเทียบได้กับกรณีพยานหลักฐานใหม่) นั้น จะต้องเป็นกรณีข้อเท็จจริงใดที่เพิ่งปรากฏขึ้นภายหลังจากที่มีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดแล้ว แต่ข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่จำเป็นต้องมีขึ้นหลังจากที่ได้มีคำพิพากษาลงโทษแล้วเสมอไป เพียงแต่ขอให้ข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้วแต่ไม่อาจรู้ได้ในขณะที่มีการพิพากษา ก็ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงใหม่ ยิ่งไปกว่านั้นแม้ผู้ถูกลงโทษจะใคร่ถึงข้อเท็จจริงนั้นในขณะที่มีการพิจารณาคดีก็ตาม แต่ศาลไม่รู้ถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว ก็ขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้

ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกา กรณีพยานหลักฐานใหม่ หรือการค้นพบพยานหลักฐานใหม่ (Newly Discovered Evidence) นั้น ศาลได้วางหลักเป็นบรรทัดฐานว่า การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยอาศัยเหตุของการค้นพบพยานหลักฐานใหม่ จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. พยานหลักฐานนั้นเป็นพยานหลักฐานใหม่จริง ซึ่งได้ค้นพบหลังจากการพิจารณาคดีแล้ว
2. การที่ไม่ได้ค้นพบหรือรู้ก่อนหน้านั้น จำเลยได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่แล้ว และการไม่รู้ว่ามีการพยานหลักฐานดังกล่าวมิได้เกิดจากความผิดของจำเลย
3. พยานหลักฐานนั้นต้องมีใช่เป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้
4. ต้องเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในประเด็นแห่งคดี
5. ต้องเป็นพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของจำเลยได้

จากหลักเกณฑ์ข้างต้น ทั้งประเทศฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาต่างยอมรับว่า กรณีที่จะถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่นั้น ในเบื้องต้นพยานหลักฐานดังกล่าวจะต้อง

ปรากฏขึ้นภายหลังที่ได้มีการพิจารณาพิพากษาคดีแล้วเท่านั้น แต่ได้มีการ ขยายความ ออกไปโดยถือเอาการรู้หรือไม่ว่ามีพยานหลักฐานนั้นเป็นเกณฑ์อีกชั้นหนึ่ง กล่าวคือ ถ้า จำเลยไม่รู้ว่า มีพยานหลักฐานนั้นมาก่อนที่จะมีการพิจารณาพิพากษาคดีแล้ว ก็ถือว่าเป็น พยานหลักฐานใหม่ได้

ข้อแตกต่างของทั้งสองประเทศนี้อยู่ตรงจุดที่ว่า ในประเทศฝรั่งเศสถือว่า แม้จำเลยจะรู้ถึงข้อเท็จจริงนั้นแต่ศาลไม่รู้ ก็ยังถือว่าเป็นข้อเท็จจริงใหม่ได้ โดยพิจารณา ถึงการรู้ของศาลเป็นเกณฑ์เพิ่มขึ้นด้วย เช่น ในกรณีที่จำเลยครอบครองพยานหลักฐานซึ่ง สามารถพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของตน ได้ปิดบังหลักฐานดังกล่าวในขณะที่มีคำพิพากษาและ ยอมให้พิพากษาลงโทษตนเอง ต่อมาได้เปิดเผยถึงการมีอยู่ของพยานหลักฐานในภายหลัง ก็ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงใหม่หรือพยานหลักฐานใหม่ ทั้งนี้ถือว่าผู้บริสุทธิ์ไม่อาจรับโทษจาก การกระทำความคิดซึ่งเขาไม่ได้เป็นผู้กระทำความคิด แม้ว่าเขาจะยินยอมรับโทษก็ตาม ตัวอย่างเช่น การที่จำเลยรับสารภาพโดยที่ตนเองไม่ได้เป็นผู้กระทำความคิด แต่ใน ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นเช่นนั้นไม่ กล่าวคือ หากจำเลยรู้ว่า มีพยานหลักฐานนั้นอยู่ แล้วแต่ไม่แจ้งหรือนำมา การเปิดเผยถึงพยานหลักฐานนั้นในภายหลังจากการพิพากษาคดี แล้ว ไม่ถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ (ไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามข้อ 2) ดังนั้นจำเลยจะอ้างพยานหลักฐานนั้นเพื่อขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไม่ได้

จากการพิจารณาถึงลักษณะของพยานหลักฐานใหม่ทั้งของประเทศฝรั่งเศส ประเทศสหรัฐอเมริกา และจากการเทียบเคียงจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 147 ซึ่งได้มีนักนิติศาสตร์ให้แนวทางไว้ อาจนำมาใช้เป็นแนวทางเพื่อ จำกัดความหมายของคำว่าพยานหลักฐานใหม่ ในกรณีที่มีการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณา ใหม่โดยอ้างพยานหลักฐานใหม่ได้ดังนี้

1. จะต้องเป็นพยานหลักฐานที่ไม่ได้มีอยู่แล้วในขณะที่มีการพิจารณาคดี หรือ
2. หากพยานหลักฐานนั้นมีอยู่แล้วในขณะที่มีการพิจารณาคดี จำเลยจะต้อง ไม่รู้ถึงการมีอยู่ของพยานหลักฐานดังกล่าว

ปัญหาที่น่าพิจารณาก็คือ จะรวมไปถึงในกรณีที่ว่าจำเลยรู้ว่ามีการพยานหลักฐานนั้นอยู่แล้ว แต่ไม่นำมาแสดงต่อศาลด้วยหรือไม่ ตัวอย่างเช่น จำเลยรับสารภาพโดยที่ตนเองไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือในกรณีจำเลยรับจ้างติดคุกแทนผู้กระทำความผิดจริง

ปัญหาดังกล่าวนี้ ประเทศฝรั่งเศสและประเทศสหรัฐอเมริกา มีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันออกไป ประเทศสหรัฐอเมริกาจะไม่ยอมให้จำเลยอ้างพยานหลักฐานที่จำเลยรู้ว่ามียู่แล้วเป็นพยานหลักฐานใหม่ ส่วนประเทศฝรั่งเศสยอมให้จำเลยอ้างพยานหลักฐานที่จำเลยครอบครองหรือรู้อยู่แล้วตั้งแต่แรกเป็นข้อเท็จจริงใหม่ได้ สำหรับประเทศไทยควรจะใช้หลักเกณฑ์ใดถึงจะเหมาะสม

ผู้เขียนเห็นว่า ถ้าพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ยอมรับหรือฟื้นคดีอาญา ซึ่งถึงที่สุดแล้วขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ซึ่งส่วนหนึ่งเนื่องจากความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมในการพิสูจน์ความผิดแล้ว และเมื่อคำนึงถึงคุณค่าที่จะแสดงให้เห็นถึงความจริงว่า ความผิดดังกล่าวใครเป็นผู้กระทำความผิดจริง เห็นควรที่จะใช้แนวทางของประเทศฝรั่งเศส กล่าวคือ แม้พยานหลักฐานนั้นจำเลยจะรู้อยู่แล้วก็ตาม ถ้าเป็นพยานหลักฐานอันชัดเจนและสำคัญแก่คดีที่จะพิสูจน์ได้ว่า ตนเองไม่ได้กระทำความผิดแล้ว ก็ขอฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยอ้างเหตุมีพยานหลักฐานใหม่ได้ แต่ในกรณีที่จำเลยรับจ้างติดคุกนั้นศาลอาจกำหนดค่าทดแทนให้น้อยลงได้

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า กรณีที่จะถือว่ามีความผิดใหม่ นั้น เห็นว่าควรจะต้องเป็นกรณีที่จำเลยไม่เคยยกเป็นพยานหลักฐานในคดีเดิมมาก่อน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเป็นพยานหลักฐานที่ไม่ได้ปรากฏในการพิจารณาคดีมาก่อน

นอกจากพยานหลักฐานที่อ้างจะต้องเป็นพยานหลักฐานใหม่ตามหลักเกณฑ์ข้างต้นแล้วจะต้องเป็นพยานหลักฐานอันชัดแจ้ง¹ และสำคัญแก่คดีด้วย ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้นจะแสดงว่าผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ไ้กระทำความผิด (ตามมาตรา 5 (3)) ดังนั้นถ้าพยานหลักฐานใหม่นั้นเป็นเพียงพยานบอกเล่าหรือพยานปลายเหตุ หรือเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ ซึ่งไม่อาจพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของจำเลยได้แล้ว จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยอ้างเหตุพยานหลักฐานใหม่ (ตามมาตรา 5 (3)) ไม่ได้

ข. ผลของพยานหลักฐานใหม่ในการขอรื้อฟื้นคดี

การขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ โดยอาศัยเหตุของพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะต้องแสดงว่าจำเลยผู้ต้องรับโทษอาญา โดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ไ้กระทำความผิด ดังนั้นถ้าพยานหลักฐานใหม่แม้จะเป็นพยานหลักฐานอันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีก็ตาม ถ้าเพียงแต่แสดงถึงเหตุยกเว้นโทษแต่เพียงอย่างเดียว ก็จะมาขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ไม่ได้

ตัวอย่างเช่น จำเลยผู้ต้องรับโทษอาญาอ้างว่าตนมีพยานหลักฐานใหม่ที่แสดงได้ว่า การที่จำเลยกระทำความผิดอันเป็นเหตุให้ต้องรับโทษนั้น จำเลยได้กระทำไปในขณะที่จำเลยไม่สามารถรู้ผิดชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 วรรคแรก

¹ในการประชุมคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ของรัฐสภา ได้เพิ่มเติมคำว่า "ชัดแจ้ง" เข้าไปด้วย โดยเห็นว่าหากเป็นพยานหลักฐานใหม่อันสำคัญอย่างเดียวนั้น เป็นข้อความที่กว้างเกินไป และจะมีปัญหาในทางปฏิบัติ ทั้งพยานหลักฐานเหล่านี้ไม่เคยผ่านการพิจารณาของศาลมาก่อนเป็นพยานหลักฐานใหม่ เพราะฉะนั้นเป็นพยานสำคัญอย่างเกี่ยวไม่พอ จะต้องเป็นพยานหลักฐานที่ชัดแจ้งด้วย

หรือกระทำไปด้วยความจำเป็น ตามมาตรา 67 หรือตามคำสั่งของเจ้าพนักงานตาม มาตรา 70 หรือจำเลยมีพยานหลักฐานใหม่ที่แสดงว่าจำเลยมีอายุยังไม่เกิน 14 ปี จึงควรได้รับยกเว้นโทษตามมาตรา 74 เป็นต้น เหล่านี้จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณา ใหม่โดยอาศัยเหตุพยานหลักฐานใหม่ไม่ได้

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนของกรรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้น พิจารณาใหม่ของต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นและ ไต้หวัน ซึ่งผู้ร่างพระราช บัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้นำมาศึกษาเป็นแนวทางในการร่างกฎหมาย ได้บัญญัติถึงผลของพยานหลักฐานใหม่ในการ รื้อฟื้นคดีไว้กว้างขวางและละเอียดกว่า ของเรามาก ในประเทศญี่ปุ่นกำหนดว่า เมื่อมีพยานหลักฐานที่ค้นพบใหม่ในภายหลัง อย่างชัดเจนว่าควรที่จะได้มีการสืบพยาน เกี่ยวกับความบริสุทธิ์ของจำเลย หรือควรจะได้ มีการปลดปล่อยตัวจำเลย หรือจำเลยควรจะได้รับโทษน้อยกว่าที่ได้รับอยู่จริง และ พยานหลักฐานดังกล่าวนี้จะต้องเป็นพยานหลักฐานที่สามารถรับฟังได้ (ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น มาตรา 435)

ส่วนในประเทศไต้หวัน ในกรณีที่การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ กระทำเพื่อประโยชน์ของบุคคลที่ถูกพิพากษาลงโทษ ไต้หวันกำหนดว่า มีพยานหลักฐานใหม่ว่า บุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาว่ามีความผิดนั้นควรจะถูกพิพากษาว่าไม่มีความผิด หรือได้รับ ยกเว้นจากการถูกฟ้องหรือได้รับยกเว้นโทษ หรือความผิดของบุคคลนั้นน้อยกว่าที่ระบุไว้ ในคำพิพากษาเดิม (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไต้หวัน มาตรา 420(6))

ส่วนในประเทศอื่น ๆ เช่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ของเยอรมันมาตรา 359 (5) กำหนดว่า ข้อพิสูจน์ใหม่หรือพยานหลักฐานใหม่ทำให้ เห็นถึงความบริสุทธิ์ และอาจทำให้จำเลยได้รับการปล่อยตัวหรือได้รับโทษน้อยลง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของตุรกี มาตรา 327 (5) กำหนดว่า ข้อ เเท็จจริงใหม่หรือพยานหลักฐานใหม่มีผลทำให้จำเลยได้รับการปล่อยตัวหรือได้รับโทษ น้อยลง และสำหรับประเทศฟิลิปปินส์กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาในกฎที่ 117 ตามมาตรา 2 (b) ว่า พยานหลักฐานใหม่อาจทำให้มีผล เปลี่ยนแปลงคำพิพากษาได้

แต่ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 5 (3) นั้น กำหนดไว้แต่เพียงว่า พยานหลักฐานใหม่นั้นจะแสดงให้เห็นว่า บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิดเท่านั้น จึงจะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ปัญหาที่น่าพิจารณา คือ การที่บทบัญญัติของ มาตรา 5 (3) ไม่รวมถึงการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยอ้างพยานหลักฐานใหม่ เพื่อได้รับการยกเว้นโทษจะเป็นการเหมาะสมเพียงใดหรือไม่ เพราะแม้ว่า จำเลยจะกระทำความผิดก็ตาม แต่จำเลยก็มีเหตุอันควรได้รับยกเว้นโทษ ผลของคำพิพากษาให้ลงโทษ โดยเฉพาะโทษจำคุกทำให้จำเลยต้องสูญเสียอิสรภาพ และทนทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจ แต่ตามกฎหมายไทยกลับไม่ยอมให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ซึ่งอาจทำให้เห็นว่าผู้ร่างกฎหมายรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่มองข้ามความยุติธรรมในส่วนนี้ไป

ปัญหาที่น่าพิจารณาต่อไปก็คือ ในการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ โดยอ้างเหตุพยานหลักฐานใหม่เพื่อแสดงว่า บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดไม่ได้กระทำความผิด ปัญหาจึงมีว่า คำว่า "ไม่ได้กระทำความผิด" มีความหมายเพียงใด (คำว่า "ไม่ได้กระทำความผิด" ยังมีบัญญัติไว้ในมาตรา 13 วรรคแรก ในส่วนของการทำคำพิพากษาคด้วย)¹ คำว่า "ไม่ได้กระทำความผิด" จะหมายความถึง จำเลยจะต้อง

¹พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 13 บัญญัติว่า "การพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ ให้ศาลมีอำนาจ

(1) ในกรณีที่คำพิพากษาถึงที่สุดในคดีเดิมนั้นเป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือศาลอาญาฎีกา ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องดำเนินการพิจารณาพิพากษาต่อไป และถ้าเห็นว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีเดิมไม่ได้กระทำความผิด ก็ให้พิพากษายกคำร้องนั้นเสีย แต่ถ้าเห็นว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีเดิมนั้นไม่ได้กระทำความผิด ให้พิพากษายกคำพิพากษาเดิมและพิพากษาว่าบุคคลนั้นมิได้กระทำความผิด

(2) ในกรณีที่คำพิพากษาถึงที่สุดในคดีเดิมเป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องดำเนินการพิจารณาและทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี พิจารณาเพื่อพิพากษายกคำร้อง หรือยกคำพิพากษาเดิมและพิพากษาว่าบุคคลนั้นมิได้กระทำความผิด"

ไม่ได้กระทำความคิดใด ๆ ทั้งสิ้นในคดีนั้น หรือหมายความว่าถึงแต่เฉพาะความคิดอย่างใดอย่างหนึ่งหรือแต่เพียงบางส่วนก็ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งจำเลยจะขอรื้อฟื้นคดีบางส่วนได้หรือไม่

ตัวอย่างเช่น ในคดีเดิมโจทก์ฟ้องว่า จำเลยพกพาอาวุธปืนไปในเมือง โดยเปิดเผยและไม่มีเหตุสมควร และได้ใช้ปืนดังกล่าวยิงนาย ก. จนถึงแก่ความตาย ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา ตามมาตรา 288 กระทบหนึ่ง และฐานพกพาอาวุธเข้าไปในเมืองโดยไม่มีเหตุสมควรตามมาตรา 371 อีกกระทบหนึ่ง ดังนั้นหากจำเลยจะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยอ้างว่าตนมีพยานหลักฐานใหม่ที่แสดงได้ว่า จำเลยไม่ได้ยิงนาย ก. ตายจะได้หรือไม่ (สำหรับความผิดฐานพกพาอาวุธปืนยังอยู่)

ดังนั้นหากคำว่า "ไม่ได้กระทำความคิด" หมายความว่ารวมถึง จำเลยจะต้องไม่ได้กระทำความคิดใด ๆ ทั้งสิ้นแล้ว จำเลยจะขอรื้อฟื้นคดีเพื่อแสดงว่าตนเองไม่ได้ฆ่า นาย ก. ตายไม่ได้ เพราะจำเลยยังเป็นผู้กระทำความผิดฐานพกพาอาวุธอยู่ แต่ถ้ามองว่าคำว่า "ไม่ได้กระทำความคิด" หมายความว่าถึงความคิดฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะแล้ว จึงอาจขอรื้อฟื้นคดีในความคิดฐานใดฐานหนึ่งได้ โดยถือว่าเป็นการขอรื้อฟื้นคดีบางส่วน แม้ว่าจำเลยยังคงมีความผิดในฐานอื่นอยู่ก็ตาม

ผู้เขียนขอยกกรณีมาตรา 39 (4) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเทียบเคียงเป็นแนวทางในการพิจารณาว่า คำว่าความคิดจะถือเอาความคิดทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน

หลักเกณฑ์ตามมาตรา 39 (4) ซึ่งเป็นกรณีสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับไป เมื่อได้มีคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดในคดีซึ่งได้ฟ้องแล้ว ศาลฎีกาได้วางบรรทัดฐานตลอดมาว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับเฉพาะแต่ละกระทงความผิดเท่านั้น ถ้ายังมีได้ฟ้องในกระทงอื่น ๆ สิทธินำคดีอาญามาฟ้องยังไม่ระงับ และไม่ถือว่าเป็นฟ้องซ้ำ ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1466/2506 วินิจฉัยว่า จำเลยอุทธรณ์ไปเพื่อการ
อนาจารแล้วต่อมาในวันเดียวกัน จำเลยได้ข่มขืนกระทำชำเราหญิงนั้นด้วย ถือว่าความ
ผิดฐานพาหญิงไปเพื่อการอนาจารและความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา เป็นความผิด
ต่างกรรมต่างวาระกัน เมื่อศาลพิพากษาลงโทษจำเลยฐานพาหญิงไปเพื่อการอนาจาร
ในคดีหนึ่งแล้ว ศาลย่อมพิพากษาลงโทษจำเลยฐานข่มขืนกระทำชำเราในอีกคดีหนึ่งได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1449/2514 วินิจฉัยว่า จำเลยมีลูกกระเบิดไว้ใน
ครอบครองและเมื่อตำรวจจะเข้าจับกุม จำเลยก็พยายามจะใช้ลูกกระเบิดนั้นขว้าง
ตำรวจ คำนี้นี้ถือว่าจำเลยได้กระทำความผิดหลายกรรมต่างกัน เมื่อโจทก์ฟ้องจำเลย
ฐานมีวัตถุระเบิดไว้ในครอบครองแล้ว คดีย่อมเสร็จเด็ดขาดเฉพาะกระทงความผิดนั้น
ส่วนกระทงความผิดฐานต่อสู้ขัดขวางและพยายามฆ่าเจ้าพนักงานยังหาได้มีคำพิพากษา
เสร็จเด็ดขาดไปไม่ สิทธินำคดีอาญามาฟ้องจึงยังไม่ระงับไป

จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกา จะเห็นได้ว่า แม้คำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดยัง
แยกออกเป็นแต่ละกระทงความผิด เพราะฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า หลักการ ของกฎหมาย
ไทยในการวินิจฉัยกรณีความหมายของคำว่า "ความผิด" ได้ยึดถือเอาความผิดแต่ละ
กระทงหรือแต่ละกรรมเป็นกรณี ๆ ไป

ผู้เขียนเห็นว่า แนวทางดังกล่าวจะนำมาเทียบเคียงใช้ในคดีรื้อฟื้น
ขึ้นพิจารณาใหม่ได้ โดยเห็นว่าคำว่า "ไม่ได้กระทำความผิด" ควรจะหมายความถึง
ความผิดฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะก็ได้ ไม่จำเป็นว่าจำเลยจะต้องกระทำความผิดทั้งคดี
นั้นแล้วจะขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ไม่ได้ เพราะฉะนั้นหากจำเลยต้องการจะพิสูจน์ว่าตน
เองเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ได้กระทำความผิดในฐานนั้น จำเลยจึงควรมีสิทธิขอรื้อฟื้นคดีได้

เหตุผลที่สนับสนุนอีกประการหนึ่งก็คือ บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการรื้อฟื้น
คดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ มาตรา 5 (3) ก็ไม่ได้บัญญัติห้ามไว้อย่างแน่ชัดว่าจะขอรื้อฟื้น
คดีบางส่วนไม่ได้เพราะฉะนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขความผิดพลาดในการวินิจฉัยถึง
ความผิดของจำเลยในคดีเดิมให้ถูกต้อง การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ในความผิด
บางส่วนที่จำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด แต่ต้องรับโทษในคดีเดิมนั้น ควรให้จำเลย

ขอรู้พื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้

เพราะฉะนั้นในกรณีที่จำเลยต้องคำพิพากษาลงโทษเรียงกระทงความผิด ทั้งแต่สองกระทงขึ้นไป ดังตัวอย่างข้างต้น จำเลยอาจจะขอรู้พื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในแต่ละกระทงความผิดได้ หากจำเลยมีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีที่แสดงว่า จำเลยมิได้กระทำความผิดในความผิดฐานนั้น

จากข้อสรุปที่ว่า การขอรู้พื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยอ้างเหตุพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดี เพื่อขอรู้พื้นคดีบางส่วนได้นั้น จะนำมาใช้ในกรณีที่เป็นการผิดกรรมเดียวแต่ผิดกฎหมายหลายบทด้วยหรือไม่ ตัวอย่างเช่น การที่จำเลยบุกรุกเข้าไปทำร้ายร่างกายผู้เสียหายในเคหสถาน ซึ่งเป็นการกระทำความผิดกฎหมายหลายบท ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยฐานทำร้ายร่างกายซึ่งเป็นบทหนักเช่นนี้ จำเลยจะขอรู้พื้นคดีโดยอ้างพยานหลักฐานใหม่ว่า ตนเองบุกรุกจริงแต่จำเลยไม่ได้ทำร้ายร่างกายผู้เสียหายได้หรือไม่

ผู้เขียนเห็นว่า ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้เสียหาย ศาลได้พิพากษาลงโทษจำเลยแล้วที่มีความผิด เมื่อจำเลยมีพยานหลักฐานใหม่แสดงว่าตนเองไม่ได้กระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้เสียหาย จำเลยก็อาจจะขอรู้พื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้

ที่กล่าวข้างต้นเป็นกรณีจำเลยขอรู้พื้นคดีในความผิดที่เป็นบทหนักซึ่งถูกศาลพิพากษาลงโทษ ในทางตรงกันข้ามหากจำเลยจะขอรู้พื้นคดีในความผิดที่เป็นบทเบาจะได้หรือไม่ในทางปฏิบัติเห็นว่าไม่น่าจะเกิดขึ้น แต่จำเลยจะขอรู้พื้นคดีในความผิดที่เป็นบทเบาย่อมไม่อาจกระทำได้ เพราะความผิดในบทเบาศาลมิได้มีคำพิพากษาลงโทษจำเลยไว้ จึงไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 5 วรรคแรก ที่กำหนดว่าในการขอรู้พื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จะต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษบุคคลนั้น

3. บุคคลผู้มีสิทธิขอให้อุทธรณ์คดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้อุทธรณ์คดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ กำหนดให้เป็น

สิทธิแก่ผู้คงคำพิพากษาให้รับโทษในคดีเดิม นอกจากนั้นยังกำหนดให้ญาติ หรือแม่แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีสิทธิยื่นคำร้อง ขอให้หรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ด้วย

บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้หรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทย (มาตรา 6) ได้แก่

1. บุคคลผู้ร้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด
2. ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลในกรณีที่บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นเป็นผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถ
3. ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคลในกรณีที่นิติบุคคลนั้นต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด
4. ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง หรือ
5. พนักงานอัยการในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม

ปัญหาว่าบุคคลตามมาตรา 6 (1) ถึง (4) จะมอบอำนาจให้บุคคลอื่นยื่นคำร้องขอและดำเนินคดีหรือฟื้นฟูแทนจะได้อหรือไม่นั้น เห็นว่าน่าจะกระทำได้โดยเทียบเคียงกับหลักการตีความในเรื่องผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ว่า ผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลหรือบุคคลธรรมดา ย่อมมอบอำนาจให้ฟ้องคดีอาญาแทนได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายบังคับว่าการฟ้องคดีอาญา ผู้เสียหายจักต้องทำด้วยตนเอง (คำพิพากษาฎีกาที่ 890/2503) ซึ่งตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ก็มีได้กำหนดหรือบังคับว่าสิทธิในการยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดี บุคคลตามมาตรา 6 (1) ถึง (4) จักต้องทำด้วยตนเองแต่อย่างใด ดังนั้นจึงอาจมอบอำนาจให้บุคคลอื่นยื่นคำร้องและดำเนินคดีแทนได้

บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้หรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่มีสิทธิยื่นคำร้องได้ในทุกกรณี กล่าวคือ เหตุที่จะขอให้หรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ซึ่งมีอยู่สามกรณี (ตามมาตรา 5) บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง (ตามมาตรา 6) มีสิทธิยื่นคำร้องโดยอาศัยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ไม่มีการจำกัดเหตุที่จะยื่นคำร้องขอแต่อย่างใด

แม้แต่ในกรณีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งแตกต่างไปจากประเทศฝรั่งเศส ซึ่งจำกัดสิทธิในการยื่นคำขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในกรณีที่ เป็นข้อเท็จจริงใหม่ (fait nouveau) ให้เป็นสิทธิของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมแต่ผู้เดียว ส่วนในประเทศญี่ปุ่นได้จำกัดสิทธิในการยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในกรณีที่เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทุจริตต่อหน้าที่ ให้เป็นสิทธิของพนักงานอัยการแต่ผู้เดียว หลักการที่ไม่ได้จำกัดสิทธิในการยื่นคำร้องดังกล่าว ผู้เขียนเข้าใจว่า ผู้ร่างกฎหมายฉบับนี้น่ามาจากกฎหมายหรือฟื้นคดีของประเทศไต้หวัน ซึ่งไม่จำกัดสิทธิบุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำร้องแต่อย่างใด (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไต้หวัน มาตรา 427)¹ ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยในหลักการดังกล่าว เพราะจำเลยผู้ต้องรับโทษควรจะมีสิทธิยื่นคำร้องได้ทุกกรณี ที่จะแสดงได้ว่าตนเองเป็นผู้บริสุทธิ์ หากมีการจำกัดเหตุใดเหตุหนึ่งแล้ว โอกาสที่จำเลยจะไต่พิสูจน์ตนเองจะมีน้อยเกินไปเพราะเหตุต่าง ๆ เป็นเงื่อนไขสำคัญในการขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ โดยเฉพาะเหตุตามกฎหมายไทยซึ่งมีอยู่เพียงสามกรณีเท่านั้น นับว่าน้อยอยู่แล้ว

สำหรับกรณีผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง เป็นผู้จัดการ หรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคล คงยื่นได้ในกรณีที่นิติบุคคลต้องรับโทษโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้ต้องโทษปรับหรือริบทรัพย์สินเท่านั้น ส่วนโทษประหารชีวิต จำคุก หรือกักขังโดยสภาพของโทษแล้วไม่อาจนำมาใช้กับกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดได้

ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดีจะต้องอยู่ในบังคับของมาตรา 6 (5) และมาตรา 7 ด้วย กล่าวคือ พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องได้เฉพาะในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม ซึ่งมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลยเท่านั้น ถ้าพนักงานอัยการเป็นโจทก์หรือโจทก์ร่วมในคดีเดิมซึ่งมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลยแล้ว

¹ A Compilation of The Law of The Republic of China,

จะร้องขอให้รื้อฟื้นคดีนั้นไม่ได้

สำหรับในกรณีที่บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด (ตาม มาตรา 6 (1)) ใ้ยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีไว้แล้วและถึงแก่ความตาย กฎหมายกำหนดให้ผู้นุ้บพการี ผู้สืบสันดานสามีหรือภริยาของผู้ยื่นคำร้องนั้น จะดำเนินคดีแทนผู้ตายต่อไปก็ได้ ส่วนในกรณีที่ผู้นุ้บพการีผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดย คำพิพากษาถึงที่สุด เป็นผู้ยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดี (ตามมาตรา 6 (4)) ถ้าผู้นั้นถึงแก่ ความตาย กฎหมายกำหนดให้ผู้นุ้บพการีผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับ โทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งยังมีชีวิตอยู่จะดำเนินคดีแทนผู้ตายต่อไปก็ได้ (ตามมาตรา 19) ในกรณีหลังจะเห็นได้ว่า การที่ผู้ยื่นคำร้องถึงแก่ความตายจะไม่ คัดสิทธิผู้อื่นซึ่งยังมีชีวิตอยู่ในกรณีที่ดำเนินคดีแทนต่อไป

4. วิธีการและผลในการ รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทย กำหนดให้เริ่มคดี ้วยการยื่นคำร้อง¹ ขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ วิธีการและผลในการรื้อฟื้น คดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พิจารณาได้ 3 ประการคือ

- ก. สาระสำคัญของคำร้อง
- ข. ศาลที่จะยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดี
- ค. ผลของการยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดี

ก. สาระสำคัญของคำร้อง

คำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ จะต้องอ้างเหตุที่จะขอให้ รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 5 โดยละเอียดและชัดเจน (ตามมาตรา 8 วรรคสอง) กล่าวคือ จะต้องอ้างเหตุใดเหตุหนึ่งในสามเหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดี และเหตุ

¹ ตัวอย่างคำร้องดูภาคผนวก

ที่ยกขึ้นอ้างนั้นผู้ร้องจะต้องกล่าวและบรรยายโดยละเอียดและชัดแจ้งพอที่ศาลจะรับคำร้องนั้นไว้ไต่สวนต่อไป นอกจากจะต้องระบุเหตุที่ขอหรือฟื้นคดีโดยละเอียดและชัดแจ้งแล้ว หากผู้ร้องประสงค์จะขอคำทดแทนเพื่อการที่บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ในคดีเดิม หรือขอรับสิทธิที่บุคคลนั้นเสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษาในคดีเดิมนั้นคืน ก็จะต้องระบุการขอคำทดแทนหรือขอรับสิทธิคืนไว้ในคำร้องดังกล่าวด้วย มิฉะนั้นแล้วศาลจะไม่พิจารณาคำทดแทนหรือมีคำสั่งเกี่ยวกับการขอรับสิทธิคืนให้

ข. ศาลที่ยื่นคำร้องขอให้ออหรือฟื้นคดี

คำร้องขอให้ออหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ จะต้องยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ได้พิจารณาคดีนั้น หรือศาลอื่นที่ได้มีเขตอำนาจแทนศาลนั้น (ตามมาตรา 8) แม้ว่าคดีเดิมนั้นจะเป็นคดีที่ถึงที่สุดตามคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาก็ตาม เว้นแต่

(1) คดีของศาลอาญาศึกษาหรือศาลประจำหน่วยทหาร ให้ยื่นต่อศาลทหารกรุงเทพ

(2) คดีของศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่กฎหมายกำหนดให้เป็นศาลทหาร และศาลนั้นไม่เป็นศาลทหารสำหรับคดีนั้นแล้ว ให้ยื่นต่อศาลตามกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่เคยเป็นศาลทหารนั้น หรือศาลอื่นที่ได้มีเขตอำนาจแทนศาลนั้น

เพื่อประโยชน์ในการไต่สวนคำร้องขอหรือฟื้นคดีว่ามีมูลหรือไม่ตามมาตรา 9 และการพิจารณาพิพากษาตามมาตรา 13 หรือการดำเนินการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าศาลตาม (2) เป็นศาลทหาร (ตามมาตรา 8 วรรคท้าย) ทั้งนี้ในกรณีที่คดีเดิมตัดสินโดยศาลยุติธรรมที่มีฐานะเป็นศาลทหาร แล้วต่อมาได้สิ้นสภาพการเป็นศาลทหารสำหรับคดีประเภทนั้นไปแล้ว การร้องขอให้ออหรือฟื้นคดีดังกล่าวก็ต้องร้องต่อศาลยุติธรรมที่เคยเป็นศาลทหารนั้นและให้ถือว่ายังเป็นศาลทหารอยู่สำหรับคดีหรือฟื้นนี้ ผลที่ตามมาคือในคำร้องขอหรือฟื้นกรณีนั้นจะต้องระบุชื่อศาลให้ถูกว่าร้องต่อศาลทหาร และในการพิพากษาคดีหรือฟื้นนี้จะต้องทำโดยองค์คณะตุลาการศาลทหารสามนายด้วย แต่ส่วนการไต่สวนมูลคำร้องนั้น มาตรา 9 วรรคท้ายระบุให้ทำโดยตุลาการศาลทหารนายเดียวได้

และเมื่อมีคำพิพากษาแล้วก็อาจมีการอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปได้ตามที่บัญญัติไว้เป็นพิเศษ
ในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัตินี้¹

ค. ผลของการยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดี

โดยทั่วไปแล้ว การยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ จะ
ไม่มีผลเป็นการหยุดการบังคับคดีตามคำพิพากษา เพราะจำเลยยังต้องคำพิพากษาให้
ลงโทษอยู่ แต่ก็จะกำหนดให้เป็นดุลพินิจของผู้มีอำนาจที่จะพิจารณาระงับการบังคับคดี
หรือการบังคับโทษไว้เป็นการชั่วคราวก็ได้เมื่อเห็นเป็นการสมควร

ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 กำหนด
ให้หยุดการบังคับคดีไว้ชั่วคราว โดยกำหนดให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องขอหรือฟื้นคดี จะสั่ง
ปล่อยผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นชั่วคราว โดยมีประกันหรือมีประกันและ
หลักประกันด้วยก็ได้ (ตามมาตรา 12) แต่จะต้องเป็นกรณีที่อยู่ในระหว่างคำเป็นการ
พิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่

ในประเทศฝรั่งเศสเมื่อมีการขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่แล้ว ถ้า
หากยังมีได้มีการบังคับตามคำพิพากษา ก็ให้รอการบังคับตามคำพิพากษานั้นไว้ก่อน แต่
ถ้าได้มีการเริ่มบังคับตามคำพิพากษาไปแล้วจะหยุดการบังคับตามคำพิพากษานั้นไว้หรือ
ไม่ก็ได้ ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือศาลฎีกาแล้วแต่
กรณี² (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส มาตรา 624)

ส่วนในประเทศญี่ปุ่นกำหนดให้เป็นดุลพินิจของพนักงานอัยการท้องที่ที่ศาล
มีอำนาจตั้งอยู่ที่พิจารณาการพักการลงโทษ จนกว่าจะมีคำพิพากษาจากการพิจารณา

¹จรัญ ภักดีธนากุล "การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่," กฎหมาย,
เล่ม 2 30 (มีนาคม - เมษายน 2526) : 49 - 50.

²โกเมน ภัทรภิรมย์, การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่, หน้า 54.

คดีใหม่ (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น มาตรา 442) แต่ศาลสั่งรับคำร้องขอหรือฟื้นคดีไว้พิจารณาแล้วจะมีผลให้พักการลงโทษไป¹

สำหรับประเทศไทย กำหนดให้เป็นคุณพินิจของอัยการของศาลที่มีเขตอำนาจ ที่จะสั่งให้พักการลงโทษได้ก่อนที่จะมีคำสั่งขอให้พิจารณาคดีใหม่ (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไต้หวัน มาตรา 430)²

ผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทย กล่าวคือ คำร้องขอหรือฟื้นคดีซึ่งเกี่ยวกับผู้ต้องรับโทษอาญาคนหนึ่งให้ยื่นได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น (ตามมาตรา 18) เพราะฉะนั้นถ้าผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ถอนคำร้องดังกล่าวไป ก็จะมายื่นคำร้องขออีกไม่ได้แล้วไม่ว่าจะเป็นการยื่นคำร้องของผู้มีสิทธิเดิมหรือผู้อื่นที่มีสิทธิยื่นคำร้องด้วยก็ตาม และคำร้องดังกล่าวข้างต้นจะต้องยื่นภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ปรากฏข้อเท็จจริงตามมาตรา 5 หรือภายในสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาในคดีเดิมถึงที่สุด เว้นแต่จะมีพฤติการณ์พิเศษศาลจะรับคำร้องที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้ (ตามมาตรา 20)

การยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ซึ่งตามกฎหมายไทยให้ยื่นได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น ในบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศหาได้กำหนดเช่นนี้ไม่ ในประเทศฝรั่งเศส การยื่นคำขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ อาจยื่นคำขอใหม่ได้เสมอ ถ้ามีเหตุที่จะขอใหม่ขึ้นอีก และไม่ได้จำกัดระยะเวลาในการยื่นคำขอไว้แต่อย่างใด ส่วนประเทศญี่ปุ่นกำหนดแต่เพียงว่า เมื่อคำขอได้ถูกยกแล้วจะยื่นคำขอโดยอ้างเหตุเดียวกันนั้นอีกไม่ได้ และไม่ได้จำกัดระยะเวลาในการยื่นคำขอไว้แต่อย่างใด สำหรับ

¹ Japan, Ministry of Justice, The Constitution of Japan and Criminal Statutes, p. 191.

² A Compilation of the Law of the Republic of China, Vol 2. p. 439.

ประเทศไต้หวัน กำหนดว่า คำขอหรือพินคคืออาจถอนได้ทุกเวลาก่อนมีคำสั่งคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ และเมื่อได้ถอนคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ไปแล้วจะยื่นคำขอใหม่อีกโดยอาศัยเหตุเดียวกันไม่ได้ เท่านั้น (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไต้หวัน มาตรา 431)¹ และถ้าศาลสั่งยกคำขอแล้วจะยื่นคำขอหรือพินคขึ้นพิจารณาใหม่โดยอาศัยเหตุเดียวกันอีกไม่ได้ (มาตรา 434)² สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาจำกัดระยะเวลาในการยื่นคำขอหรือพินคคืออาจยื่นพิจารณาใหม่ในกรณีอ้างเหตุของการค้นพบพยานหลักฐานใหม่ จะต้องยื่นก่อนหรือภายในสองปีนับแต่วันมีคำพิพากษาถึงที่สุด ส่วนการยื่นคำขอในกรณีเหตุอื่น ๆ จะต้องกระทำภายในเจ็ดวัน นับแต่วันตัดสินหรือวันที่พบว่ามีการกระทำผิด หรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดให้ภายในระยะเวลาเจ็ดวัน การที่กำหนดระยะเวลาในการยื่นคำขอไว้เพียงเจ็ดวันหรือภายในสองปีแล้วแต่กรณี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่สั้นมากนั้นน่าจะเนื่องมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับอิทธิพลจากกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ของประเทศอังกฤษ ซึ่งยึดถือหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาและแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษา (stare decisis) อย่างเคร่งครัด เพราะถ้ากำหนดระยะเวลาในการขอหรือพินคคือไว้ยาวนานเกินไป ก็จะมีผลกระทบต่อหลักทั้งสองข้างกัน

เท่าที่เปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศ จะเห็นได้ว่ากฎหมายหรือพินคคืออาจยื่นพิจารณาใหม่ของไทยแตกต่างไปจากประเทศอื่น ๆ ที่กำหนดให้ยื่นคำร้องขอหรือพินคคือได้เพียงครั้งเดียว ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม ทั้ง ๆ ที่ในการร่างพระราชบัญญัติการขอหรือพินคคืออาจยื่นพิจารณาใหม่ ได้อาศัยแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศไต้หวัน ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายด้วยกัน ซึ่งประเทศเหล่านี้มีได้จำกัดว่าการยื่นคำขอจะยื่นได้เพียงครั้งเดียว เพียงแต่จะยื่นโดยอาศัยเหตุเดียวกันอีกไม่ได้เท่านั้น และก็ไม่ได้อำนาจกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำขอแต่อย่างใด การที่กฎหมายหรือพินคคือของไทยกำหนดไว้เช่นนี้ผู้เขียนเห็นว่า

¹Ibid., pp. 439 - 440.

²Ibid., p. 440.

อาจจะเป็นเพราะผู้ร่างมีเจตนาธรรมไม่ต้องการให้มีการยื่นคำขอหรือฟ้องคดีอาญา
ขึ้นพิจารณาใหม่โดยไม่รู้จักจบสิ้น ซึ่งมีผลกระทบต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา
มากยิ่งขึ้น จึงกำหนดให้ยื่นได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้นไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม

5. วิธีพิจารณาและพิพากษา

วิธีพิจารณาและพิพากษาคดี¹ ที่ร้องฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทย
ผู้เขียนขอกล่าวเป็นลำดับไป ดังต่อไปนี้

5.1 วิธีพิจารณา

การพิจารณาคดีที่ร้องฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่มีลักษณะคล้ายกับการ
พิจารณาคดีอาญาทั่ว ๆ ไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยแยกการ
พิจารณาออกเป็นสองตอน ได้แก่

ก. ชั้นไต่สวนคำร้อง

ข. ชั้นพิจารณาคดี

ก. ชั้นไต่สวนคำร้อง

การไต่สวนคำร้อง เป็นขั้นตอนแรกในการพิจารณาคดีที่ขอหรือฟื้นขึ้นพิจารณา
ใหม่ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า การเริ่มคดีหรือฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่จะต้องทำเป็นคำร้อง โดย
ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ได้พิพากษาคดีนั้น หรือศาลอื่นที่มีเขตอำนาจแทน เมื่อศาลชั้นต้นได้รับ

¹พระราชบัญญัติการร้องฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 16
กำหนดให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม กฎหมายว่าด้วยวิธี
พิจารณาความอาญา กฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง กฎหมายว่าด้วย
วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน และกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารมาใช้บังคับแก่การ
พิจารณาพิพากษาคดีตามพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม

คำร้องแล้ว กฎหมายกำหนดให้ศาลชั้นต้นทำการไต่สวนคำร้องขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ โดยต้องไต่สวนทุกคดีถ้าผู้มีสิทธิร้องขอเป็นราษฎร แต่ถ้าในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้ร้อง ศาลชั้นต้นจะไต่สวนคำร้องนั้นหรือไม่ก็ได้ ซึ่งถ้าเห็นว่าไม่จำเป็นต้องไต่สวนคำร้อง ก็ให้ศาลชั้นต้นสั่งรับคำร้องและดำเนินการพิจารณาคดีหรือฟื้นต่อไปได้เลย คำสั่งของศาลที่ ให้รับคำร้องขอหรือฟื้นคดีโดยไม่ต้องไต่สวนกำหนดให้เป็นที่สุด จะอุทธรณ์ฎีกาต่อไปไม่ได้ (ตามมาตรา 9 วรรคแรก)

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นทำการไต่สวน สาระสำคัญในการไต่สวนก็คือ คำร้องขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่มีมูลพอที่จะขอฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้หรือไม่ โดยพิจารณาจากเหตุที่ขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ที่ระบุไว้ในคำร้องเป็นสำคัญ แม้ว่าผู้ร้องขอจะอ้างเหตุที่จะขอหรือฟื้นคดีตามมาตรา 5 (1) หรือ 5 (2) ซึ่งมีคำพิพากษาถึงที่สุด แสดงว่า พยานบุคคลเบิกความเท็จ หรือเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงก็ตามศาลที่รับคำร้องในคดีหรือฟื้นจะสั่งรับคำร้องไว้ทันทีไม่ได้ จะต้องทำการไต่สวนคำร้องที่อ้างเหตุดังกล่าวด้วย

วิธีการไต่สวนคำร้องดังกล่าวข้างต้น ศาลชั้นต้นจะต้องส่งสำเนาคำร้องและแจ้งวันนัดไต่สวนไปให้โจทก์ในคดีเดิมทราบ ในกรณีที่โจทก์ในคดีเดิมมิใช่พนักงานอัยการศาลจะต้องส่งสำเนาคำร้องและแจ้งวันนัดไต่สวนให้พนักงานอัยการทราบ ในชั้นไต่สวนนี้พนักงานอัยการและโจทก์ในคดีเดิมจะมาฟังการไต่สวนและซักค้านพยานของผู้ร้องด้วยหรือไม่ก็ได้ โดยผู้ร้องขอและโจทก์ในคดีเดิมมีสิทธิแต่งตั้งทนายแทนตนได้ (ตามมาตรา 9 วรรคสอง)

แม้ว่าศาลชั้นต้นจะมีอำนาจในการไต่สวนคำร้องก็ตาม แต่ศาลชั้นต้นไม่มีอำนาจที่จะทำคำสั่งรับคำร้องหรือไม่รับคำร้องเองได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ศาลชั้นต้นที่ทำการไต่สวนคำร้องจะมีคำสั่งว่าคดีมีมูลหรือไม่ ทันทีไม่ได้ จะต้องพำความเห็นและส่งสำนวนการไต่สวนไปให้ศาลอุทธรณ์เป็นผู้สั่งคำร้องขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ทุกกรณี (ตามมาตรา 9 วรรคสาม) เมื่อศาลอุทธรณ์ได้รับสำนวนการไต่สวนและความ

เห็นของศาลชั้นต้นแล้ว ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำร้องนั้นมีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ก็ให้ศาลอุทธรณ์สั่งรับคำร้องและสั่งให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องดำเนินการพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ต่อไป แต่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำร้องนั้นไม่มีมูลก็ให้ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งยกคำร้องนั้น คำสั่งของศาลอุทธรณ์ทั้งสองกรณีนี้ให้เป็นที่สุดจะอุทธรณ์ฎีกาต่อไปไม่ได้ (ตามมาตรา 10)

ในกฎหมายรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ของต่างประเทศ ก็ได้กำหนดการไต่สวนคำร้องขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ไว้เช่นเดียวกัน ในประเทศฝรั่งเศส เป็นอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาที่จะพิจารณาคำขอรื้อฟื้นคดีก่อนที่จะสั่งรับหรือไม่รับคำขอนั้น ๆ ส่วนในประเทศญี่ปุ่น เมื่อศาลได้รับคำขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ศาลอาจจะทำการสืบสวนเหตุที่อ้างในการขอรื้อฟื้นคดีและข้อเท็จจริงใด ๆ ที่จำเป็นประกอบในการวินิจฉัยคำขอ โดยจะทำการสืบสวนเองหรือแต่งตั้งให้ผู้พิพากษาให้ทำการสืบสวนหาข้อเท็จจริงก็ได้

การที่กฎหมายกำหนดให้มีการไต่สวนหรือสอบสวนคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ก่อนที่จะมีคำสั่งรับคำขอตกลงแล้ว ก็เพื่อเป็นการกลั่นกรองและตรวจสอบว่าคำร้องขอที่อ้างเข้าเงื่อนไขตามกฎหมายและมีมูลพอที่จะสั่งให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่หรือไม่ หากไม่กำหนดมาตรการไต่สวนหรือสืบสวนคำร้องขอรื้อฟื้นคดีแล้ว จะทำให้มีการขอรื้อฟื้นคดีได้โดยง่าย และเป็นภาระแก่ศาลด้วย

ข. ชั้นพิจารณาคดี

ในชั้นพิจารณาคดีจะเริ่มเมื่อศาลอุทธรณ์สั่งรับคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ และส่งสำนวนคืนกลับมาศาลชั้นต้นในกรณีที่มีการไต่สวนคำร้อง ส่วนในกรณีที่ไม่มีมีการไต่สวนคำร้อง ชั้นพิจารณาคดีจะเริ่มเมื่อศาลชั้นต้นสั่งรับคำร้องที่พนักงานอัยการเป็นผู้ร้อง เมื่อศาลสั่งรับคำร้องในกรณีดังกล่าวข้างต้น ก็จะต้องดำเนินการกระบวนพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ศาลชั้นต้นจะต้องกำหนดวันนัดสืบพยาน ผู้ร้องไปให้พนักงานอัยการและโจทก์ในคดีเดิมทราบ ในกรณีที่พนักงานอัยการหรือโจทก์ ในคดีเดิมยังไม่ได้รับสำเนาคำร้อง ก็ต้องส่งสำเนาคำร้องของผู้ร้องไปให้ด้วย ในชั้นนี้ พนักงานอัยการหรือโจทก์ในคดีเดิมมีสิทธิยื่นคำคัดค้าน¹ ได้ก่อนวันสืบพยานและมีสิทธินำ พยานเข้าสืบหลังจากที่สืบพยานผู้ร้องเสร็จแล้ว (ตามมาตรา 11)

เนื่องจากกฎหมายไทยกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ ไว้เพียงเท่านี้ ปัญหาที่น่าพิจารณาก็คือ เมื่อศาลสั่งรับคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณา ใหม่แล้ว ในการพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ จะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ แยกไหน โดยเฉพาะในเรื่องการพิจารณาพิสูจน์หรือหน้าที่นำสืบ ผู้เขียนขอแยกพิจารณาเป็น 2 แนวทาง

แนวทางแรกเห็นว่า เมื่อศาลสั่งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีใหม่แล้ว น่าจะนำหลักในเรื่องหน้าที่นำสืบหรือการพิจารณาพิสูจน์ในคดีอาญามาใช้ กล่าวคือ โจทก์ จะต้องมีการพิจารณาพิสูจน์ความผิดของจำเลยใหม่อีกครั้ง

แนวทางที่สองเห็นว่า เมื่อศาลสั่งรับคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้น พิจารณาใหม่ ศาลเพียงแต่พิจารณาว่าข้อกล่าวอ้างของจำเลยมีน้ำหนักพอที่จะลดล้าง คำพิพากษาในคดีเดิมที่หลงโทษจำเลยได้หรือไม่เท่านั้น ไม่ใช่เป็นกรณีที่จะต้อง ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีใหม่ทั้งหมด เพราะฉะนั้นจะเอาหลักหน้าที่นำสืบในคดีอาญา โดยกำหนดให้โจทก์เป็นผู้มีหน้าที่นำสืบหรือการพิจารณาพิสูจน์ในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ มาใช้ไม่ได้ เมื่อการพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่เป็นการพิจารณาข้อกล่าวอ้าง ของจำเลยที่ต้องการแสดงว่าตนเองไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด เมื่อจำเลยเป็นผู้ กล่าวอ้าง จำเลยก็ต้องมีการพิจารณาพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนเองไม่ได้กระทำความผิด

¹ ตัวอย่างคำคัดค้านฎีกาคุณนก

ผู้เขียนเห็นว่า ในการพิจารณาภาคีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ แนวทางที่สอง น่าจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมและเป็นไปได้มากกว่าแนวทางแรก โดยจำเลยจะต้อง มีภาระการพิสูจน์ เหตุผลที่แสดงให้เห็นว่าจำเลยต้องมีภาระการพิสูจน์ เพราะจำเลย ไม่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่สันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ เพราะจำเลยยังต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดอยู่ เมื่อจำเลยกล่าวอ้างว่าตนเอง ไม่ได้กระทำความผิด จำเลยก็ต้องมีภาระการพิสูจน์ตามที่จำเลยกล่าวอ้าง นอกจากนั้น เหตุที่โจทก์ไม่ต้องมีภาระการพิสูจน์ในคดีรื้อฟื้นก็เพราะ การพิจารณาภาคีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณา ใหม่ นั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องที่โจทก์จะต้องมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยอีก เพราะจำเลยยังอยู่ในฐานะเป็นผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษาในคดีเดิมอยู่ และเมื่อโจทก์ไม่ได้เป็นผู้กล่าวอ้างแล้ว โจทก์ก็ไม่ต้องมีภาระการพิสูจน์แต่อย่างใด

สรุปสาระสำคัญของแนวทางนี้คือ การที่ศาลพิพากษาในคดีเดิมว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดซึ่งมีผลให้จำเลยต้องรับโทษนั้นผิดหรือถูก โดยให้ศาลพิจารณาจากข้อกล่าวอ้างของจำเลยว่ามีน้ำหนักเพียงพอที่จะล้มล้างคำพิพากษาที่ให้ลงโทษจำเลยในคดีเดิมได้หรือไม่ และเมื่อจำเลยไม่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์แล้ว การที่จำเลยยกเหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ว่า ตนเองไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด จำเลยจึงต้องมีภาระการพิสูจน์

ผู้เขียนเห็นว่า ในเรื่องภาระการพิสูจน์ความผิดในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ เท่าที่พิจารณาจากพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 เห็นว่า กฎหมายไทยเลือกใช้แนวทางที่สอง กล่าวคือ วัตถุประสงค์ในการพิจารณาภาคีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ ให้ศาลพิจารณาว่าเหตุที่จำเลยหรือผู้ร้องอ้างขึ้นเพื่อขอรื้อฟื้นคดีนั้น มีน้ำหนักพอที่จะล้มล้างคำพิพากษาในคดีเดิมที่ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยได้หรือไม่ เพราะฉะนั้นสาระสำคัญในการพิจารณาภาคีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่จึงอยู่ที่เหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เมื่อจำเลยหรือผู้ร้องเป็นผู้ยกเหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดี จำเลยหรือผู้ร้องก็ต้องมีภาระการพิสูจน์ในเหตุที่ตนกล่าวอ้าง เพื่อให้ศาลเห็นว่าภาระที่ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยในคดีเดิมซึ่งถึงที่สุดแล้วนั้น จำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด

ผู้เขียนเห็นว่า แนวทางแรกที่น่าหลักหน้ที่น่าสืบในคดีอาชญามาใช้โดยให้โจทก์เป็นผู้มีภาระการพิสูจน์นั้น อาจจะมีข้อขัดข้องได้เช่น ถ้าโจทก์ถึงแก่ความตายหรือหาตัวโจทก์ไม่พบในกรณีที่ราษฎรเป็นโจทก์ในคดีเดิม โจทก์ย่อมไม่อาจที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ นอกจากนั้นพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่โจทก์เคยนำมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยในคดีเดิมโดยเฉพาะประจักษ์พยานอาจจะไม่มีหลงเหลืออยู่ เช่น ตายไปแล้วหรือหาตัวไม่พบ ดังนั้น โจทก์อาจจะรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยอีกไม่ได้ ข้อขัดข้องดังกล่าวทำให้เห็นได้ชัดว่าจำเลยหรือผู้ร้องซึ่งเป็นผู้กล่าวอ้างเหตุที่จะรื้อฟื้นคดี ควรจะเป็นผู้มีภาระการพิสูจน์ โดยฝ่ายโจทก์เดิมเพียงแต่เป็นผู้คัดค้านเหตุที่จำเลยหรือผู้ร้องยกขึ้นอ้างเท่านั้น

เมื่อจำเลยหรือผู้ร้องมีภาระการพิสูจน์ในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่แล้ว ปัญหาว่าจำเลยจะมีภาระการพิสูจน์อย่างไร

ในกรณีที่จำเลยขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่โดยมีคำพิพากษาถึงที่สุดใ
ภายหลังมาแสดงต่อศาลในคดีรื้อฟื้นว่า คำเบิกความของพยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัย
เป็นหลักในการพิพากษาคดีเดิมนั้น เป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง แม้จำเลย
จะกล่าวอ้างคำพิพากษาที่แสดงว่าคำเบิกความของพยานบุคคลเป็นเท็จจริงหรือไม่ถูก
ตรงกับความจริงก็ตาม ก็ไม่มีผลผูกพันศาลในคดีรื้อฟื้นที่จะต้องฟังข้อเท็จจริงเป็น
ยุติตามนั้น¹ จำเลยจะต้องแสดงให้ศาลเห็นว่า คำเบิกความของพยานโจทก์เป็นเท็จ
เพราะฉะนั้นถ้าคำเบิกความของพยานโจทก์ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษา
เป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงแล้วพยานหลักฐานของโจทก์ที่เหลืออยู่ในคดี

¹ ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1453/2525 ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ตอนหนึ่งว่า การพิพากษาคดีอาชญาหาได้มีบทบัญญัติของกฎหมายให้ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีส่วนอาชญาในคดีอื่น ดังที่บัญญัติไว้สำหรับคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา 46 นั้นไม่

เค็มจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยกระทำความผิด กรณีนี้เช่นเดียวกันกับในกรณีที่จำเลยขอหรือฟื้นคดีโดยมีคำพิพากษาถึงที่สุดภายในภายหลังมาแสดงต่อศาลในคดีหรือฟื้นว่าพยานหลักฐานอื่น (นอกจากพยานบุคคล) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีเค็มนั้น เป็นพยานหลักฐานปลอมหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง จำเลยจะต้องพิสูจน์ให้ได้เหมือนดังเช่นที่กล่าวไว้ในกรณีแรก

ส่วนในกรณีที่จำเลยหรือผู้ร้องขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่โดยอ้างว่ามีพยานหลักฐานใหม่ จำเลยจะต้องแสดงให้ศาลเห็นว่า พยานหลักฐานนั้นเป็นพยานหลักฐานใหม่จริง และแม้ว่าพยานหลักฐานนั้นจะมีอยู่ก่อนแต่จำเลยก็ไม่อาจนำมาแสดงต่อศาลในคดีเค็มได้ และพยานหลักฐานนั้นเป็นพยานหลักฐานอันซัดจั่งและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีเค็มแล้วจะทำให้เห็นว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด กล่าวอีกนัยหนึ่งจำเลยต้องพิสูจน์ให้เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 5 (3)

ส่วนในการสืบพยานของพนักงานอัยการและโจทก์ในคดีเค็ม กฎหมายไม่ได้กำหนดให้ชัดเจนว่าพนักงานอัยการและโจทก์ในคดีเค็มซึ่งเป็นผู้คัดค้านคำร้องขอหรือฟื้นคดีของจำเลยนั้นจะสืบด้วยวิธีการอย่างไร ผู้เขียนเห็นว่า การสืบพยานของพนักงานอัยการและโจทก์ในคดีเค็มคงสืบในแง่หักล้างประเด็นที่จำเลยกล่าวอ้างเพื่อให้ศาลเห็นว่าไม่ได้เป็นไปตามที่จำเลยหรือผู้ร้องกล่าวอ้าง และแม้ว่าจำเลยหรือผู้ร้องจะอ้างว่ามีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าพยานบุคคลหรือพยานหลักฐานอื่น ๆ ของโจทก์ เป็นเท็จปลอม หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงก็ตาม คำพิพากษานั้นก็ไม่ผูกพันโจทก์ เพราะโจทก์ไม่ได้เป็นคู่ความในคดีที่จำเลยฟ้องว่าพยานบุคคลหรือพยานหลักฐานอื่นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง โจทก์ยังนำสืบหักล้างประเด็นที่จำเลยกล่าวอ้างนั้นได้ว่าความจริง

¹ ส่วนในกรณีที่จำเลยรับสารภาพ แม้จำเลยจะรู้ถึงพยานหลักฐานนั้นอยู่แล้ว ก็อาจถือว่าเป็นพยานหลักฐานใหม่ได้ ดังที่ไต่กล่าวมาแล้วในส่วนของพยานหลักฐานใหม่

แล้วข้อเท็จจริงไม่ได้เป็นไปตามคำพิพากษานั้น เป็นต้น

สำหรับมาตรฐานการพิสูจน์ในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ ปัญหาว่าจะใช้มาตรฐานใด กล่าวคือ เมื่อจำเลยเป็นผู้มีการกระทำความผิดในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ จะนำหลักการพิสูจน์โดยปราศจากสงสัย (proof beyond reasonable doubt) ซึ่งใช้กับโจทก์ในคดีอาญาที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดมาใช้แก่จำเลยหรือไม่

กล่าวได้ว่าในเรื่องมาตรฐานหรือระดับการพิสูจน์ โดยทั่วไปมีอยู่ 2 หลักคือ

1. หลักความเป็นไปได้นานกว่า (preponderance of probability) เป็นหลักที่ใช้ในคดีแพ่ง โดยคู่ความจะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า พยานหลักฐานนั้นมีความเป็นไปได้มากกว่าที่จะเป็นไปได้ก็เพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องมีมาตรฐานหรือระดับการพิสูจน์สูงเหมือนดังเช่นในคดีอาญา¹

2. หลักการพิสูจน์โดยปราศจากสงสัย (proof beyond reasonable doubt) ซึ่งใช้ในคดีอาญา มีมาตรฐานการพิสูจน์ในระดับที่สูงกว่าคดีแพ่ง เหตุที่ในคดีอาญาต้องใช้มาตรฐานการพิสูจน์ในระดับสูงก็เพราะเป็นเรื่องการคุ้มครองเสรีภาพของบุคคล เพื่อป้องกันมิให้มีการลงโทษผู้บริสุทธิ์² ดังนั้น ในคดีอาญาโจทก์จึงมีการระหนักในการที่จะต้องนำสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ได้แจ้งชัดจนศาลแน่ใจโดยปราศจากสงสัยว่า จำเลยได้กระทำความผิดจริง ศาลจึงจะลงโทษได้ ทั้งนี้เนื่องจากจำเลยได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่า จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ ดังนั้น หากมีข้อสงสัยตามสมควรว่าจำเลยอาจจะมีผู้กระทำความผิด ศาลจะต้องพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไป

¹Cross & Wilkins, Outline of the Law of Evidence, Fifth Edition. (London : Butterworth, 1980), P. 35.

²Ibid., P. 36.

ผู้เขียนเห็นว่า ในการพิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ ศาลเพียงแต่พิจารณาว่า ข้อกล่าวอ้างหรือพยานหลักฐานของจำเลย หรือผู้ร้องมีน้ำหนักพอที่จะเปลี่ยนแปลงหรือล้มล้างคำพิพากษาในคดีเดิมหรือไม่เท่านั้น เหตุผลที่ไม่น่าจะใช้มาตรฐานการพิสูจน์ในคดีอาญามาใช้ในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ เพราะหลักการพิสูจน์โดยปราศจากสงสัย จะใช้ในคดีอาญาในกรณีที่โจทก์เป็นผู้มีภาระการพิสูจน์เท่านั้น เนื่องจากจำเลยได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่สันนิษฐานไว้ก่อนว่า จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ โจทก์จึงต้องมีภาระหนักในการนำสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ได้แจ้งชัดโดยปราศจากสงสัย แต่ในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่โจทก์ไม่ต้องมีภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลยอีกแล้ว เพราะจำเลยยังต้องคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดอยู่ หลักการพิสูจน์โดยปราศจากสงสัยจึงไม่น่าที่จะนำมาใช้ในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่

แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าจะใช้หลักความเป็นไปได้มากกว่าซึ่งเป็นมาตรฐานการพิสูจน์ในคดีแพ่ง นำมาใช้ในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ ผู้เขียนเห็นว่า จะไม่เป็นธรรมแก่โจทก์ในคดีเดิม เพราะในคดีอาญา โจทก์ในคดีเดิมมีภาระหนักในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ได้แจ้งชัดโดยปราศจากสงสัยศาลถึงจะลงโทษจำเลยได้ แต่ในทางตรงกันข้าม เมื่อจำเลยมีภาระการพิสูจน์ในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่เพื่อแสดงให้ศาลเห็นว่า จำเลยไม่ได้กระทำความผิด ถ้าจะใช้มาตรฐานการพิสูจน์ในคดีแพ่งโดยใช้หลักความเป็นไปได้มากกว่า กล่าวคือ เพียงแต่ให้จำเลยมีภาระการพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ข้อกล่าวอ้างหรือพยานหลักฐานของจำเลยมีความเป็นไปได้ก็เพียงพอแล้วนั้น จะทำให้จำเลยมีภาระการพิสูจน์ที่เบากว่าเมื่อเทียบกับการที่โจทก์ต้องมีภาระหนักในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยในคดีเดิม

แม้ว่าในบางประเทศ เช่นในกฎหมายว่าด้วยพยานหลักฐานของประเทศอังกฤษ Article 8 ได้กำหนดไว้ว่า "มาตรฐานการพิสูจน์โดยใช้หลักความเป็นไปได้มากกว่า จะนำมาใช้ในกรณีที่จำเลยมีภาระการพิสูจน์ในคดีอาญา"¹ ก็ตาม แต่

¹Ibid.

ผู้เขียนเห็นว่า น่าจะเป็นกรณีที่จำเลยมีการพิจารณาพิสูจน์ในเรื่องเหตุยกเว้นโทษมากกว่า ไม่น่าจะหมายถึงการพิจารณาพิสูจน์ในประเด็นว่าจำเลยกระทำความผิดหรือไม่ได้กระทำ ความผิด

ผู้เขียนเห็นว่า มาตรฐานการพิสูจน์ในคดีรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ น่าจะเป็น กรณีที่จำเลยต้องมีการพิจารณาพิสูจน์ที่สูงกว่ามาตรฐานการพิสูจน์ในคดีแพ่ง แต่ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องสูงถึงระดับการพิสูจน์โดยปราศจากสงสัยดังเช่นในคดีอาญา เพราะการพิสูจน์โดย ปราศจากสงสัยจะใช่เฉพาะในกรณีที่โจทก์มีการพิจารณาพิสูจน์ความผิดของจำเลยเท่านั้น

5.2 การพิพากษาคดี

การพิพากษาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ มิใช่เป็นอำนาจของศาลชั้นต้นซึ่ง ทำการพิจารณาคดีเสมอไป ศาลชั้นต้นมีอำนาจทำคำพิพากษาในคดีรื้อฟื้นได้ก็แต่เฉพาะ ในกรณีที่คำพิพากษาที่ดีที่สุด ในคดีเดิม เป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือศาลอาญาอีก เท่านั้น แต่ถ้ามคำพิพากษาที่ดีที่สุด ในคดีเดิม เป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีศาลชั้นต้นจะทำคำพิพากษาในคดีรื้อฟื้นเองไม่ได้จะต้องทำความเห็นและ ส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีพิจารณาทำคำพิพากษาต่อไป (ตาม มาตรา 13)

ในการทำคำพิพากษาในคดีรื้อฟื้น ศาลพิพากษาได้เป็นสองกรณี คือ ในกรณีที่ศาลเห็นว่า บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาในคดีเดิมเป็นผู้กระทำความผิดจริง ศาล ต้องพิพากษายกคำร้องขอหรือฟื้นคดีเสีย แม้จะปรากฏเหตุยกเว้นโทษหรือลดหย่อนโทษ อย่างใดอย่างหนึ่งในการพิจารณาคดีก็ตาม แต่ถ้าในกรณีที่ศาลเห็นว่า ผู้ต้องรับโทษอาญา ในคดีเดิมมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ศาลก็ต้องพิพากษายกคำพิพากษาคดีเดิม และพิพากษา ใหม่ว่าบุคคลนั้นมิได้กระทำผิด (ตามมาตรา 13)

ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าผู้ต้องโทษในคดีเดิมไม่มีความผิดศาลจะต้องพิจารณา ต่อไปว่าจำเลยหรือผู้มีสิทธิร้องขอหรือฟื้นคดีได้ขอค่าทดแทนจากการที่ถูกลงโทษไปในคดี ก่อน หรือขอรับสิทธิอย่างอื่นที่เสียไปคืนด้วยหรือไม่ ถ้าไม่มีการขอมาศาลก็จะไม่กำหนด

ค่าทดแทน หรือมีคำสั่งเกี่ยวกับการขอรับสิทธิคืนให้ แต่ถ้ามมีการขอมาสศาลจะต้องกำหนด หรือมีคำสั่งในเรื่องดังกล่าวให้ด้วย โดยถือหลักว่าจะกำหนดให้ได้ไม่เกินค่าขอ และไม่ เกินขอบเขตที่กำหนดไว้ในมาตรา 14 ค้วย¹

คำพิพากษาในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ พนักงานอัยการ ผู้ร้องหรือโจทก์ ในคดีเดิมซึ่งเป็นคู่ความมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาได้ แต่กำหนดให้อุทธรณ์หรือฎีกา คำพิพากษาได้เพียงชั้นเดียวเท่านั้น กล่าวคือ ถ้าคำพิพากษานั้นเป็นคำพิพากษาของศาล ชั้นต้น มีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษานั้นต่อศาลอุทธรณ์ คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด ถ้าคำพิพากษานั้นเป็นคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ให้ฎีกาคำพิพากษานั้นต่อศาลฎีกา

จะเห็นได้ว่า การทำคำพิพากษาในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทย จะทำได้เพียงสองประการเท่านั้น คือ ถ้าปรากฏว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด ศาลก็ต้อง ยกคำพิพากษาเดิมและพิพากษาว่า จำเลยมิได้กระทำความผิดและกำหนดค่าทดแทนหรือมี คำสั่งการขอรับสิทธิคืนแต่ถ้าพิจารณาแล้ว เห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงศาลก็จะ สั่งยกคำร้องขอรื้อฟื้นคดีของจำเลยหรือผู้ร้องนั้นเสีย และในกรณีที่ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า จำเลยกระทำความผิดในอัตราโทษที่สูงกว่าในคดีเดิม ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยไม่ได้ ต้องสั่งยกคำร้องขอของจำเลยเท่านั้น

ในการทำคำพิพากษาในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายต่างประเทศ ดังที่ได้อธิบายมาแล้วในส่วนของพยานหลักฐานใหม่ว่า ไม่ได้จำกัดเฉพาะกรณีจำเลยผิด หรือไม่ผิดเท่านั้น แต่รวมถึงกรณีมีเหตุยกเว้นโทษด้วย กล่าวคือ ศาลอาจพิพากษาให้ จำเลยไม่ต้องรับโทษ ในกรณีที่พยานหลักฐานใหม่ แสดงให้เห็นถึงเหตุยกเว้นโทษ ดังกล่าวด้วย

6. ผลของคำพิพากษา

เมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด ย่อมแสดงให้เห็นถึงความ ผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐ ซึ่งรัฐยอมรับถึงความผิดพลาดดังกล่าว

¹จรูญ ภักดีชนานกุล, การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่, หน้า 54 .

โดยการแก้ไขเยียวยาให้แก่จำเลย ผู้บริสุทธิ์ที่ได้รับผลร้ายเนื่องจากคำพิพากษาให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมเท่าที่จะกระทำได้

โดยทั่วไปผลของคำพิพากษาที่แสดงว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด ในประการแรกคือ โดยการคืนสถานภาพทางกฎหมายให้แก่จำเลย ทำให้จำเลยไม่อยู่ในฐานะเป็นผู้กระทำความผิดหรือถูกลงโทษมาก่อน จำเลยจึงอาจได้รับการรอลงอาญาและไม่เป็นเหตุเพิ่มโทษ ในกรณีที่จำเลยไปกระทำความผิดอีก

นอกจากจะคืนสถานภาพทางกฎหมายให้แก่จำเลยแล้ว ผลประการต่อมา ก็คือถ้ามีการ บังคับโทษตามคำพิพากษาอยู่ก็อาจจะบังคับโทษนั้นได้ต่อไป เช่น ถ้าจำเลยต้องรับโทษกักขังหรือจำคุกอยู่ก็ต้องปล่อยตัวจำเลยไป ส่วนโทษที่บังคับไปแล้วเช่น โทษปรับก็ต้องคืนค่าปรับให้ ผลประการสุดท้ายคือ ผู้ที่ได้รับโทษตามคำพิพากษาที่ผิดพลาด จะได้รับค่าทดแทนในกรณีจำเลยถูกประหารชีวิตหรือถูกจำคุกหรือกักขังไปแล้ว

ผลของคำพิพากษาในคดีหรือฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ ตามกฎหมายไทยมีผลต่อจำเลยในคดีเดิม ดังนี้

1. จำเลยไม่อยู่ในฐานะเป็นผู้กระทำความผิดอีกต่อไป ดังนั้น ถ้าจำเลยรับโทษจำคุกหรือกักขังอยู่ก็ต้องปล่อยตัวจำเลยไป ส่วนในกรณีที่จำเลยต้องโทษริบทรัพย์สินในคดีเดิม ก็ต้องคืนทรัพย์สินดังกล่าวให้จำเลย เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติให้ริบ ในกรณีที่ไม่สามารถคืนทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นได้ จะได้รับชดเชยราคาแทน (ตามมาตรา 14 (1)) ส่วนในกรณีที่จำเลยต้องโทษปรับและได้ชำระค่าปรับต่อศาลแล้วก็จะได้รับค่าปรับพร้อมดอกเบี้ยคืน (ตามมาตรา 14 (2))

2. ได้รับค่าทดแทนจากรัฐเนื่องจากการที่ต้องรับโทษอาญาตามคำพิพากษาในคดีเดิม กล่าวคือ ถ้าจำเลยต้องรับโทษกักขังหรือกักขังแทนค่าปรับหรือจำคุก จะได้รับค่าทดแทนเป็นเงินในอัตราวันละ 20 บาท นับแต่วันที่ถูกกักขังหรือถูกจำคุก (ตามมาตรา 14 (3)) ส่วนในกรณีที่จำเลยต้องรับโทษประหารชีวิตและถูกประหารชีวิตแล้ว ทายาทจะได้รับค่าทดแทนเป็นจำนวนเงินไม่เกินสองแสนบาท (ตามมาตรา 14 (4))

ในการจ่ายค่าทดแทนให้กระทรวงการคลังเป็นผู้จ่าย และถ้าผู้มีสิทธิได้รับ
ค่าทดแทนถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าทดแทน ให้กระทรวงการคลังจ่ายให้แก่ทายาท
(ตามมาตรา 17)

ปัญหาว่า เมื่อรัฐจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาหรือผู้มีสิทธิได้รับค่า
ทดแทนไปแล้ว รัฐจะฟ้องไล่เบี้ยเอาจากผู้เป็นพยานเท็จ หรือผู้ที่แก่งกล่าวโทษหรือ
ฟ้องร้องจำเลย ซึ่งทำให้จำเลยต้องโทษตามคำพิพากษานั้นได้หรือไม่

ผู้เขียนเห็นว่า ไม่น่าจะกระทำได้เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้
ปัญหาคงกล่าวนี้ขอให้พิจารณาเทียบเคียงกับกรณีที่นายจ้างต้องจ่ายเงินค่าทดแทนให้แก่
ลูกจ้างเพราะมีบุคคลภายนอกมาทำละเมิดกับลูกจ้างในขณะปฏิบัติงานให้นายจ้าง ทำให้
ลูกจ้างประสบอันตราย ซึ่งมีคำพิพากษาศาลฎีกาวางเป็นบรรทัดฐานมาตลอดว่า นายจ้าง
ไม่มีสิทธิฟ้องเรียกเงินจากบุคคลผู้ทำละเมิดได้ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1851/2516 วินิจฉัยว่า เงินค่าทดแทนที่โจทก์ได้จ่าย
ให้พนักงานของโจทก์ไปตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 19 และประกาศกระทรวง
มหาดไทย เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายเงินค่าทดแทน ฉบับลงวันที่ 20 ธันวาคม
2501 เนื่องจากพนักงานของโจทก์ได้รับบาดเจ็บในขณะปฏิบัติงานให้แก่โจทก์ โดยถูก
รถของจำเลยชนนั้น โจทก์จะฟ้องเรียกเอาจากจำเลยไม่ได้เพราะโจทก์ไม่ได้เป็นผู้
ถูกละเมิด ทั้งตามประกาศคณะปฏิวัติและประกาศกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวก็ไม่ได้
ให้สิทธิโจทก์ที่จะฟ้องเรียกเงินดังกล่าวเอาจากจำเลยได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1047/2522 โจทก์เป็นนายจ้างของผู้ถูกละเมิด
มิใช่ผู้ถูกละเมิดโดยตรง โจทก์จะใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ จะต้องมี
กฎหมายรับรองสิทธิของโจทก์ แต่เงินที่โจทก์จ่ายให้ลูกจ้างตามคำสั่งของแรงงานจังหวัด
ผูกพันตามกฎหมายแรงงานซึ่งเป็นคนละเรื่องกับค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่โจทก์ต้องชด
แรงงานในมูลละเมิด โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องเงินดังกล่าว

นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาฎีกาที่ 2580/2516, 2313/2520 ก็ได้วินิจฉัย
ในทำนองเดียวกัน

ในกรณีข้างต้นจะเห็นได้ว่า นายจ้างไม่ได้มีส่วนกระทำละเมิดหรือทำผิดแต่
อย่างใด นายจ้างกลับต้องจ่ายค่าทดแทนให้แก่ลูกจ้างตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ในขณะที่
เดียวกัน นายจ้างไม่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าทดแทนที่จ่ายให้แก่ลูกจ้างจากบุคคลผู้กระทำ
ละเมิดได้ เพราะกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้ สำหรับในคดีรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ ส่วน
หนึ่งเป็นเพราะความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐรวมอยู่ด้วย
พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จึงกำหนดให้รัฐต้องจ่ายค่าทดแทนให้
แก่ผู้ต้องโทษตามคำพิพากษาในคดีเดิมหรือผู้มีสิทธิได้รับค่าทดแทน แต่ในขณะเดียวกัน
พระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ได้กำหนดให้สิทธิที่จะให้รัฐไปฟ้องเรียกค่าทดแทนจากผู้มีส่วน
ที่ทำให้จำเลยต้องรับโทษตามคำพิพากษาได้

ในประเทศฝรั่งเศส เมื่อปรากฏว่ามีความผิดพลาดทางกระบวนการ
ยุติธรรมขึ้นผู้ที่ถูกคำพิพากษาโดยผิดหลงจะได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากรัฐ เมื่อรัฐ
จ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษา ทายาท หรือคู่สมรสแล้ว กฎหมายให้อำนาจแก่
รัฐที่จะฟ้องไล่เบี้ยเอาจากคู่ความฝ่ายแพ่ง ผู้กล่าวโทษหรือผู้เป็นพยานเท็จที่ทำให้จำเลย
ต้องคำพิพากษาลงโทษนั้นได้ (ตามมาตรา 626) เพราะถือว่าเป็นความผิดของบุคคล
ดังกล่าวด้วย

ปัญหาต่อไปก็คือ ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้รับค่าทดแทนจากรัฐไปแล้ว
จะฟ้องเรียกค่าเสียหายจากบุคคลที่มีส่วนกระทำให้จำเลยต้องคำพิพากษาลงโทษนั้นได้
หรือไม่ เช่น พยานเท็จ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

ผู้เขียนเห็นว่า ถ้าการกระทำของบุคคลดังกล่าวครบองค์ประกอบของความ
รับผิดในมูลละเมิดและคดียังไม่ขาดอายุความแล้ว ผู้ต้องคำพิพากษานั้นจะฟ้องเรียกค่า
เสียหายได้

3. ใ้รับสิทธิที่จำเลยต้องเสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษาในคดีเดิม และถ้าไม่สามารถคืนสิทธิเช่นนั้นได้ ศาลต้องกำหนดค่าทดแทนเพื่อสิทธินั้นให้แก่จำเลยตามสมควร (ตามมาตรา 14 วรรคท้าย)

สิทธิที่จำเลยได้รับคืนเป็นสิทธิที่ไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ เช่น สิทธิในการสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิประเภทสิทธิในการรับราชการหรือสิทธิที่จะดำรงตำแหน่งอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น¹ มิใช่จะคืนสิทธิทุกอย่างให้แก่จำเลย เพราะตามมาตรา 8 วรรคสาม จำกัดสิทธิที่จะคืนให้แก่จำเลยไว้ว่า มิให้รวมสิทธิในทางทรัพย์สิน

ปัญหาที่น่าพิจารณาคือ ในกรณีที่จำเลยในคดีเดิมถูกฟ้องให้รับผิดชอบในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ต่อมาจำเลยขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ และพิสูจนได้ว่าตนมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ศาลยกคำพิพากษาเดิมและพิพากษาว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด ปัญหาจึงมีว่า จะมีผลกระทบต่อคำพิพากษาในคดีส่วนแพ่งซึ่งศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาหรือไม่ และจำเลยจะฟ้องเรียกทรัพย์สินที่ต้องเสียไปในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาจากโจทก์เดิมในฐานะลาภมิควรได้หรือไม่

สำหรับปัญหาแรกนี้ เห็นว่า ไม่น่าจะไปกระทบถึงคำพิพากษาในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาซึ่งถึงที่สุดไปแล้ว และต้องถือว่าข้อเท็จจริงหรือคำพิพากษาในคดีแพ่งต้องยุติตามนั้น อีกทั้งไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดให้ผลไปถึงคดีแพ่งในการที่จะรื้อฟื้นคดีแพ่งขึ้นพิจารณาใหม่อีกแต่ประการใด

สำหรับปัญหาที่สอง จำเลยซึ่งถูกศาลพิพากษาว่ามิได้กระทำความผิดในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ จะฟ้องเรียกทรัพย์สินคืนที่เสียไปในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาได้จากโจทก์เดิมในฐานะลาภมิควรได้ หรือไม่นั้น ปัญหานี้ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัย

¹จรูญ ภักดีชนากุล, การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่, หน้า 50.

มาโดยตลอดว่าการชำระหนี้ซึ่งมีมูลหนี้ตามคำพิพากษาไม่ถือว่าเป็นลามกผิดวิสัย เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 261/2488, 2484/2516, 1237/2522 เพราะฉะนั้นจำเลยจะฟ้องเรียกทรัพย์สินคืนจากโจทก์เดิมในฐานะลามกผิดวิสัยไม่ได้

ปัญหานี้ขอให้เทียบเคียงกับกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส เมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด ค่าเสียหายที่จำเลยจะต้องชดเชยแก่ผู้เสียหายในคดีจะถูกยกเลิกไปแม้ว่าจะได้พิพากษาต่างหากในคดีส่วนแพ่งก็ตาม ถ้าหากได้จ่ายค่าเสียหายไปแล้ว จำเลยมีสิทธิเรียกร้องคืนในฐานะลามกผิดวิสัยจากผู้ที่ได้รับไว้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1377

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งของผลคำพิพากษาในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ คือ กฎหมายไทยมิได้กำหนดการแก้ไขเยียวยาในศาลชั้นต้นให้แก่จำเลยผู้บริสุทธิ์ กล่าวคือ ไม่มีการโฆษณาหรือประกาศถึงความบริสุทธิ์ของจำเลยให้สาธารณชนได้รับรู้แต่อย่างใด ซึ่งในกฎหมายรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ของต่างประเทศจะกำหนดให้มีการโฆษณาหรือประกาศให้สาธารณชนได้รับรู้ถึงความบริสุทธิ์ของจำเลยด้วย

จากการศึกษาข้างต้นพอสรุปหลักเกณฑ์วิธีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ตามกฎหมายไทยได้ว่า การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จะต้องทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ได้พิพากษาคดีนั้น คดีที่จะรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่จะต้องเป็นคดีที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้จำเลยต้องรับโทษ โดยกำหนดเหตุที่จะรื้อฟื้นไว้เพียงสามกรณี ซึ่งเป็นเรื่องของความบกพร่องของพยานหลักฐานเท่านั้น (ในขณะที่กฎหมายต่างประเทศกำหนดเหตุที่จะรื้อฟื้นคดีไว้กว้างขวางไม่จำกัดเฉพาะแต่ในเรื่องพยานหลักฐานแต่อย่างใด) เมื่อศาลชั้นต้นได้รับคำร้องแล้วจะต้องทำการไต่สวนก่อนที่จะเสนอความเห็นให้ศาลอุทธรณ์สั่งรับหรือไม่รับคำร้อง เมื่อศาลอุทธรณ์สั่งรับคำร้องแล้วศาลชั้นต้นจะต้องดำเนินการพิจารณาคดีรื้อฟื้นต่อไปโดยให้พนักงานอัยการหรือโจทก์ในคดีเดิมมีสิทธินำพยานเข้าสืบหลังจากที่สืบพยานผู้ร้องเสร็จแล้ว ในการพิพากษาคดีศาลชั้นต้นมีอำนาจหาคำพิพากษาในคดีรื้อฟื้นได้เฉพาะกรณีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดคดีเดิมเป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้น

แต่ถ้าคำพิพากษาดังที่กล่าวในคดีเดิมเป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา เป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาที่จะพิพากษา การทำคำพิพากษาในคดีรื้อฟื้นให้กระทำได้เพียงสองประการเท่านั้น กล่าวคือ ถ้าปรากฏว่าจำเลยกระทำความผิดศาลต้องพิพากษายกคำร้อง แต่ถาเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดให้ยกคำพิพากษาเดิม และพิพากษาว่า จำเลยมิได้กระทำความผิดจึงไม่รวมถึงกรณีที่ปรากฏว่าจำเลยมีเหตุอันควรได้รับยกเว้นโทษหรือได้รับโทษน้อยลง ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด ศาลต้องกำหนดค่าทดแทนและการชดเชยสิทธิคืนให้แก่จำเลยหรือผู้ร้องตามที่ขอมาด้วย ส่วนการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาในคดีรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ กำหนดให้อุทธรณ์ฎีกาได้เพียงชั้นเดียว กล่าวคือ ถ้าเป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้นให้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์แล้วเป็นที่สุด ถ้าเป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ให้ฎีกาต่อศาลฎีกา ในประการสุดท้าย คำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ให้ยื่นได้เพียงครั้งเดียวและต้องยื่นภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ปรากฏเหตุที่จะยื่นคำร้องได้ หรือภายในสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาในคดีเดิมถึงที่สุด เว้นแต่มีพฤติการณ์พิเศษ ศาลจะรับคำร้องที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวก็ได้

เท่าที่สรุปข้างต้นจะเห็นได้ว่าการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามกฎหมายไทยมีลักษณะเป็นการจำกัดเงื่อนไขในการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ เช่น ในเรื่องเหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ จำกัดเฉพาะแต่ในเรื่องพยานหลักฐานเท่านั้น เมื่อเทียบกับกฎหมายต่างประเทศแล้ว เหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ นอกจากในเรื่องพยานหลักฐานแล้ว ยังกำหนดให้ยื่นคำขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ในกรณีที่มีคำพิพากษาขัดแย้งกัน ซึ่งความขัดแย้งกันเป็นข้อพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของจำเลยคนใดคนหนึ่งด้วย เช่น ตามที่บัญญัติไว้ในประเทศฝรั่งเศส ส่วนในประเทศญี่ปุ่นในกรณีที่เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทุจริตต่อหน้าที่ ทำให้จำเลยถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดก็เป็นเหตุให้ขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ปัญหาที่ผู้เขียนเห็นว่าหากจะมีเหตุอื่นที่อาจจะเกิดขึ้นก็อาจจะอนุโลมให้เงื่อนไขของพยานหลักฐานใหม่ได้ ดังที่ผู้เขียนได้ให้แนวทาง

ของพยานหลักฐานใหม่ไว้ นอกจากการจำกัดเหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดีแล้ว ยังจำกัดผลของการยื่นคำร้องไว้ด้วย โดยกำหนดให้ยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาชั้นพิจารณาใหม่ได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้นไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย